

18. nóvember 2010

Skipulagsstofnun
Laugavegi 166
150 Reykjavík

Varðar Axarveg (939) um Skriðdal og Berufjarðarbotn

Í bréfi dagsettu 16. nóvember er leitað eftir umsögn varðandi frummatsskýrslu um endurbætur á Axarvegi úr Skriðdal í Berufjarðarbotn. Fyrir liggur frummatsskýrsla Vegagerðarinnar, sem gerir grein fyrir helstu áhrifum þessarar vegagerðar á umhverfi og samfélag.

Í kafla 6.8, sem fjallar um áhrif á vatnalíf, kemur fram að Veiðimálastofnun gerði úttekt á áhrifum þessarar vegagerðar á líf í ám og vötnum. Helsta niðurstaða þeirrar skoðunar var sú að mest áhrif yrðu í ákveðnum tjörnum í Berufirði en áhrif á fiskistofna yrðu í lágmarki enda er Berufjarðará mjög snauð og nánast fisklaus ofan við Ástufoss, sem er um 3 kílómetra frá sjó. Ef tekið er mið af veglínunum, eru veglína A og X með all mikil áhrif á hrygningu bleikju í Berufjarðará en aðrar leiðir með hverfandi áhrif.

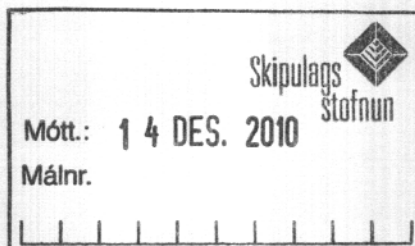
Með vísan til 33. greinar laga nr. 61/2006 um lax- og silungsveiði með síðari breytingum telur undirritaður að matsskýrslan gefi raunhæfa mynd af áhrifum þessarar vegagerðar á lífríki og veiðihagsmunum á þessu svæði. Enn hefur ekki verið ákveðið hvaða námur verða nýttar vegna framkvæmdanna né fyrirhugað magn en það fer eftir legu vegarins. Þar sem sumar af þessum námum eru í árfarvegum, væri eðlilegt að Fiskistofa fjallaði sérstaklega um þá þætti í samræmi við ofangreind lög, þegar og ef efni verður tekið úr árfarvegum.

Virðingarfyllst

Árni Ísaksson, forstöðumaður
Lax- og silungsveiðisvið

Fylgiskjal 15

Skipulagsstofnun
Sigurður Ásbjörnsson
Laugavegi 166
150 Reykjavík

UMHVERFISSTOFNUN

Reykjavík, 10. desember 2010
Tilvísun: UST20101100081/bs

Mat á umhverfisáhrifum - Axarvegur - Hringvegur í Skriðdal og um Berufjarðarbotn. Umsögn

Vísað er til bréfs Skipulagsstofnunar dags. 16. nóvember sl. þar sem óskað er umsagnar Umhverfisstofnunar um mat á umhverfisáhrifum ofangreindra framkvæmda.

Hér er um eftirfarandi framkvæmdir að ræða:

- Hringvegur í Skriðdal, endurbygging á um 6 km kafla.
- Nýlagning vegar um Öxi á milli Hringvegur í Skriðdal og Hringvegur í Berufirði. Lengd vegarins 19-21 km.
- Endurbygging og nýbygging Hringvegur um botn Berufjarðar á 5-7 km kafla.

Við úttekt á gróðurfari skipti Náttúrustofa Austurlands fyrirhuguðu framkvæmdasvæði upp á eftirfarandi hátt:

1. Skriðdalur og Öxi; frá útboðsenda við Skriðuvatn að Háubrekku í botni Berufjarðardals.
2. Berufjarðardalur; frá Háubrekku í botni Berufjarðardals að bænum Lindarbrekku í sunnanverðum Berufirði.
3. Berufjörður norðanmegin; frá vegamótum vegar um Öxi í Berufjarðarbotni, og aðeins austur fyrir bæinn Hvannabrekku sem er norðanmegin í firðinum.

Stofnunin gerir eftirfarandi athugasemdir við frummatsskýrsluna:

Efnistaka

Áætluð efnisþörf er talin verða allt að 2.350 þús. m³. Fram kemur í frummatsskýrslu að Vegagerðin hafi tekið ákvörðun um að gera engar fullnaðarrannsóknir á efnistöku til að takmarka röskun. Slíkar rannsóknir fela í sér að grafnar eru rannsóknarholur í laus jarðefni og berg sprengt. Í frummatsskýrslu eru kynntir allir þeir efnistökuastaðir sem til greina koma með tilliti til allra valkosta. Gerð er grein fyrir efnisgæðum og líklegu vinnanlegu efni á hverjum stað. Fjallað með almennum hætti um það verklag sem viðhaft verður við efnistöku og frágang.

Umhverfisstofnun telur að með þessum hætti verði rannsóknir markvissari og hafi í för með sér að rannsóknir fari einungis fram á þeim svæðum sem nýtt þegar að framkvæmdum kemur.

Skriðdalur og Öxi

Skriðuvatn

Frá norðurenda Skriðuvatns að vegamótum Axarveggar fylgir fyrirhugaður vegur núverandi vegi. Ofan vegar er birkiskógur og kjarr. Fyrirhuguð framkvæmd mun ekki hafa mikil áhrif á birkiskóg þar sem breikkun vegarins verður út í Skriðuvatn. Vatnið er hluti svæðis nr. 619 á náttúruminjaskrá ásamt Vatnaskógum. Auðugt lífríki og gróðursælt umhverfi eru talin náttúruverndargildi svæðisins.

Talið er að framkvæmdir muni hafa áhrif á austurströnd Skriðuvatns þar sem breytingar verða á strandsvæðinu og grunnt vatn mun skerðast. Á þessu svæði er nokkuð um bleikju og urriðaseiði.

Fyrirhugaðar framkvæmdir munu hafa varanleg áhrif á uppeldissvæði bleikju og urriða á nokkrum stöðum meðfram austurströnd vatnsins. Talið er að áhrif framkvæmdanna á lífríki Skriðuvatns verði óverulegt. Umhverfisstofnun bendir á að hér er um ósamræmi að ræða í frummatsskýrslu því annarsstaðar kemur fram að smádýralíf í vatninu sé óþekkt.

Gróður

Frá vegmótum Hringveggar og Axarveggar mun fyrirhugaður vegur raska votlendi á fimm svæðum sem hvert um sig telst stærra en 3 ha. Skv. 37. gr. laga nr. 44/1999 um náttúruvernd ber að forðast röskun þessara vistkerfa eins og kostur er.

Ráðgert er að endurheimta votlendi í stað þess sem raskað verður.

Mólendi og mosagróður einkenna gróðurfjar við veglínuna ofan Skriðuvatns. *"Gróðurþekja er víða samfelld í Skriðdal en minnkar þegar ofar dregur og er gisnari á leiðinni yfir Öxi."* Ekki fundust friðlýstar tegundir eða tegundir á Válista á fyrirhuguðu framkvæmdasvæði.

Fuglar

Í áliti Náttúrustofu Austurlands kemur fram að *"fuglalíf á áhrifasvæði Axarveggar er ekki einstakt á landsvísu."* Jafnframt er lögð *"áhersla á að hlífa kjarrlendi austan við Skriðuvatn eins og kostur er vegna mikils spörfuglalífs."* Umræddu svæði verður ekki raskað.

Jarðmyndanir

Svæðið er talið jarðfræðilega einsleitt og er líst á eftirfarandi hátt: *"Frá Skriðuvatni og langleiðina niður í Berufjörð, allt að stöð 20600 er berggrunnurinn almennt heillegur og óbrotinn. Þóleitbasalt er ríkjandi bergtegund og ekki ber á misgengjum og berggangar eru fáséðir."*

Fyrirhuguð veglagning mun raska Þrívörðuhálsfossur við st. 17200. Fossar teljast til jarðmyndana sem njóta sérstakrar verndar skv. 37. gr laga nr. 44/1999 um náttúruvernd. Umhverfisstofnun telur að forðast eigi að raska fossur. Að öðrum kosti telur stofnunin framkvæmdina hafa veruleg áhrif á jarðmyndanir.

Landslag

Hringvegur í Skriðdal fylgir að mestu leyti núverandi vegi. Sjónræn áhrif vegarins breytast ekki nema því sem nemur mismunandi umfangi mannvirkjanna. Í frummatsskýrslu er talið að fyrirhugaðar framkvæmdir geti haft talsverð neikvæð áhrif á Öxi. Nýr vegur verður lagður að mestu leyti um óhreift land. Fyrirhugað mannvirki verður vart sambærilegt og núverandi vegur, sem fylgir að mestu yfirborði lands án þess að reynt sé að jafn úr mishæðum á vegstæði og er mjórri og lægri en fyrirhugaður vegur. *"Mestu áhrifin verða þar sem nýr vegur liggur um Þrívörðuháls við stöð 17200 og farveg Berufjarðarar milli stöðva 17800-18200."*

Umhverfisstofnun telur að helstu umhverfisáhrif fyrirhugaðra framkvæmda í Skriðdal og Öxi að Háubrekku teljist neikvæð áhrif á votlendi og talsverð neikvæð áhrif á landslag og fossa.

Berufjarðardalur; frá Háubrekku í botni Berufjarðardals að bænum Lindarbrekku í sunnanverðum Berufirði**Landslag**

Um þennan kafla segir m.a. í frummatsskýrslu: *"Landslagið í Berufirði er mjög tilkomumikið hjallalandslag og þar með erfitt til vegagerðar. Við framkvæmdir á svæðinu þarf í öllum tilfellum að gera miklar skeringar í hjallabrunir og hliðar og fylla yfir landið neðan við skeringarnar. Vegagerð í brekkunum niður í Berufjörð mun sjást vel frá botni Berufjarðar, bæði ofan og neðan frá, og hafa veruleg sjónræn áhrif, óháð leiðavali. Vegagerðin telur þó að veglínur C og E sem þvera Berufjarðardal með miklum skeringum og fyllingum og raska Árnhusaklifi hafi meiri sjónræn áhrif en veglínur A og F sem liggja á sama kafla um birkikjarr norðan Berufjarðarar. Einnig telur Vegagerðin að veglína F hafi minni sjónræn áhrif en veglína A á þessum kafla því hún raskar áreyrum og farvegi Berufjarðarar mun minna."*

Ennfremur segir um sjónræn áhrif: *"Þar sem fyllingarfláinn fellur fram af hæstu klettum verður raskaða svæðið allt að 100 m breitt. Þetta á t.d. við beggja vegna "Fálkagils" (stöð 21400) í veglínu A og neðan Viðineshjalla (stöð 23400) í veglínu C."*

Gróður

Um gróðurfar segir m.a. í frummatsskýrslu: *"Samfelld gróðurþekja er mest á áhrifasvæði veglínu C, næstmest á veglínu E og minnst á veglínunum A og F. Mýrar og flóar þekja langmest flatarmál á veglínu C en næstmest á veglínu E. Birkikjarr og fjalldrapamói þekja áhrifasvæði veglína A og F mest, en langminnst er af birkikjarri og fjalldrapa á veglínu C."*

Jarðmyndanir

Á veglínu A sem er eini valkostur sem upp er gefinn á þessum stað, verður raskað fossi í "Fálkagili". Fossar eru meðal þeirra jarðmyndana sem njóta sérstakrar verndar skv. 37. gr. laga nr. 44/1999 um náttúruvernd og skal leitast við að forðast röskun þeirra eins og kostur er.

Umhverfisstofnun telur að veglína A frá Háubrekku að stöð 24000 sé illskárr en veglínur C og E sem hafa meiri og neikvæðari áhrif á landslag en leið A. Stofnunin telur veglína F besta valkostinn frá stöð 24000 að stöð 28500 af þeim ástæðum sem að ofan greinir. Auk þess sem sú veglína felur ekki nauðsynlega í sér framkvæmdir við ósa Berufjarðarar. Allar línur hafa neikvæð áhrif á gróðurfar og vistkerfi með mismunandi hætti.

Umhverfisstofnun telur að fyrirhuguð veglagning frá stöð 19000 niður í botn Berufjarðar muni breyta landslagi varanlega með skeringum fyllingum og efnistöku. Hér er um mannvirki að ræða sem eru of stórgerð til að þeim verði komið ásættanlega fyrir í botni Berufjarðar. Stofnunin telur að veglínur A, C, og E, séu ekki í samræmi við 35. gr. laga nr. 44/1999 um náttúruvernd þar sem segir: *"Við hönnun vega, virkjana, verksmíðja og annarra mannvirkja skal þess gætt að þau falli sem best að svipmóti lands."*

Stofnunin telur að á þessum kafla leiðarinnar eigi að skoða nánar þann möguleika að leggja veg um þetta svæði sem væri minni að umfangi og hefði í för með sér minni áhrif á umhverfið en leiðir A, C og E, sem á þessum kafla hafa umtalsverð og varanleg umhverfisáhrif í för með sér.

Umhverfisstofnun telur að veglína F muni hafa talsverð neikvæð áhrif á gróður. Stofnunin telur að veglína F muni hafa minni umhverfisáhrif í för með sér en lína A.

Vegur um Berufjarðarbotn frá Hringvegi sunnan fjarðar austur fyrir Hvannabrekku

Endurbygging núverandi vegar um botn Berufjarðar. Umhverfisstofnun og Skipulagsstofnun gerðu athugasemdir við tillögu að matsáætlun þess efnis að skoða ætti þann kost að endurbyggja núverandi veg til að forðast rask á leirum og strönd. Vegagerðin hafnar endurbyggingu á eftirfarandi forsendum: *Vegna umferðarhávaða og umferðaröryggis er ekki verjandi að endurbyggja núverandi veg um botn Berufjarðar. Ekki er hægt að lagfæra*

hæðarlegu vegarins milli Hvannabrekku og Berufjarðar svo vel fari....Vegurinn myndi áfram vera alltof nálægt bæjunum Berufirði og Hvannabrekku og kljúfa jarðirnar endilangar og hafa í för með sér umferðarhávaða við íbúðarhús. Við Berufjörð yrði áfram mikil hætta vegna íbúðarhúsa báðum megin vegar. Með hliðsjón af landnýtingu ættu umferðaræðar jafnan að liggja á mörkum nýtanlegs lands en ekki kljúfa það í sundur.

Umhverfisstofnun telur ofangreindar forsendur ekki í samræmi við úrskurð umhverfisráðuneytis frá 28. júní 2005 um kæru Péturs M. Jónassonar ofl. vegna úrskurðar Skipulagsstofnunar, frá 11. nóvember 2004 um mat á umhverfisáhrifum Gjábakkavegar. Þar segir m.a.: *Við mat á því hvernig skýra eigi það ákvæði 2. mgr. 9. gr. laga um mat á umhverfisáhrifum, að ávallt skuli gera grein fyrir helstu framkvæmdarmöguleikum sem til greina koma og umhverfisáhrifum þeirra og bera þá saman, skiptir máli hvort fyrir hendi er framkvæmd sem þjónar sama megin markmiði og hin fyrirhugaða framkvæmd. Ef svo háttar til er það álit ráðuneytisins að endurnýjun eða endurbygging fyrirbyggjandi framkvæmda, í þessu tilviki núverandi vegar, sé einn af þeim möguleikum sem framkvæmdaraðila beri að láta meta nema augljóst sé og hafið yfir allan vafa að slík endurbygging komi ekki til álita.* Umhverfisstofnun bendir á að umferðarhávaði við íbúðarhús að Hvannabrekku og Berufirði II og III er í öllum tilfellum undir viðmiðunarmörkum fyrir leyfilegan hávaða sbr. reglugerð um hávaða nr. 724 frá 7. júlí 2008. Talið er að hávaði verði undir viðmiðunarmörkum jafnvel þótt umferð aukist um núverandi veg. Því eru þau rök gegn endurbyggingu vegarins haldlaus.

Varðandi umferðaröryggi kemur ekki fram hvaða aðstæður gera það að verkum að ekki er unnt að lagfæra hæðarlegu vegarins milli Hvannabrekku og Berufjarðar svo vel fari. Fullyrt er að núverandi vegur sé alltof nálægt bæjunum Hvannabrekku og Berufirði. Þessir bæri standa annars vegar 120 m frá vegi og hins vegar 130 m.

Hávaði

Sex íbúðar- og sumarhús eru talin það nærri núverandi og fyrirhuguðum vegum að ástæða þótti að meta áhrif umferðar á hljóðvist við umrædd hús. Útreiknað hljóðstig var undir viðmiðunarmörkum sem sett eru fram í reglugerð um hávaða en þar eru tilgreint að viðmiðunarmörk fyrir dvalarstaði á lóð sé undir 55 dB(A) og í frístundabyggð 45 dB(A). Fram kemur að útreiknað hljóðstig er undir viðmiðunarmörkum við öll húsin. Við útreiknað hljóðstig 2030 þar sem gert er ráð fyrir aukinni umferð um óbreytta vegi er hljóðstig undir viðmiðunarmörkum við öll hús nema sumarhús við Skriðuvatn sem er 1 dB(A) yfir viðmiðunarmörkum. Þar er ekki tekið tillit til trjágóðurs sem er milli hljóðgjafa og móttaka þannig að raunverulegt gildi verður lægra.

Umhverfisstofnun telur að gera þurfi grein fyrir því í matsskýrslu hvers vegna þurfi að ráðast í framkvæmdir vegna hljóðvistar sem er undir viðmiðunarmörkum í reglugerð nr. 724/2008. Einnig hefði átt við útreikninga hljóðvistar að taka tilliti til aðstæðna sem augljóslega hafa áhrif á lækkun hljóðstigs.

Stofnunin bendir á að þau hús sem næst standa núverandi vegi eru byggð a.m.k. tveimur áratugum eftir að núverandi vegur var lagður. Í því sambandi skal bent á umsögn Vegagerðarinnar um kærur vegna úrskurðar Skipulagsstofnunar um tvöföldun Reykjanesbrautar: *"Vegagerðin segir... að hafa verði í huga að fyrirhuguð framkvæmd muni sem slík ekki auka þann vanda sem nú þegar sé til staðar við Reykjanesbrautina vegna þess að byggð hafi í gegnum tíðina verið skipulögð of nálægt brautinni."*

Gróður

Umhverfisstofnun vill gera athugasemdir við umfjöllun um gróður í frummatsskýrslu. Á bls. 165 segir m.a. um þetta atriði: *"Verðmæti gróðurs á svæðinu liggja því fyrst og fremst í votlendi, birkikjarri, samfelldri gróðurþekju og ræktuðu landi. Leirur eru teknar með í*

umfjöllun um gróður.

Umhverfisstofnun telur þessa umfjöllun ófullnægjandi þar sem hér er um mismunandi fyrirbæri að ræða auk þess sem um þau gilda mismunandi viðmið. Tún eru manngerð svæði sem unnt er að meta til fjár og bætur koma fyrir. Leirur og votlendi eru vistkerfi sem njóta skal sérstakrar verndar skv. 37. gr. laga nr. 44/1999 um náttúruvernd. Röskun á leirum er talin varanleg og óafturkræf.

Leirur

Í frummatsskýrslu er fjallað um 5 veglínur um botn Berufjarðar. Veglínur Z og Q þvera fjörðinn rétt utan Reiðeyrar að sunnanverðu. Veglínur X og Y fara um ósa Berufjarðarár og veglína W sem liggur nokkuð ofar í landi en lína X.

Áhrifum þessara veglína á jarðmyndanir og vistkerfi er lýst á eftirfarandi hátt: *"Nýr Hringvegur um botn Berufjarðar mun hafa óveruleg áhrif á jarðmyndanir samkvæmt veglínu W. Veglína X raskar fjörum, leirum, óshólmum og áreyrum Berufjarðarár, veglína Y raskar fjörum, leirum og óshólum og veglínur Z og Q raska leirum en veglína Q raskar þeim á löngum kafla.*

Fuglar

Í skýrslu Náttúrustofu Austurlands kemur fram að leiran fyrir botni Berufjarðar sé sérstök fyrir svæðið vegna fjölda tegunda og einstaklinga. Mest verði áhrif vegagerðar á fugla verði farið með veg nærri henni, svo og á fugla í fjöru milli Berufjarðarbæjanna og Hvannabrekku. Einnig sé hætt við að áhrif þverunar fjarðarins með veglínu Z valdi því að afföll fugla, aðallega umferðarfugla og vaðfugla, muni eiga sér stað. Því munu allar útfærslur Vegagerðarinnar á veglínunum í botni Berufjarðar, þ.e. veglínur X, Y, Z og Q, hafa neikvæð áhrif á fuglalíf á þeim slóðum. Veglína W sé besti kosturinn fyrir fugla í botni Berufjarðar að mati Náttúrustofu Austurlands.

Umhverfisstofnun telur að veglínur X, Y, Z, og Q muni hafa verulega neikvæð og varanleg áhrif á leirur, grunnsævi og fjörur í botni Berufjarðar. Að áliti Náttúrustofu Austurlands munu fyrrnefndar veglínur hafa neikvæð áhrif á fuglalíf á umræddu svæði. Stofnunin ítrekar að endurbyggingu núverandi vegar eða nýbyggingu vegar á svipuðum slóðum til að draga úr framkvæmdum við ósa Berufjarðarár.

Niðurstaða

Hringvegur að vegamótum Axarvegar. Hér er að mestu um að ræða endurbygging á vegsvæði núverandi vegar. Sjónræn áhrif framkvæmdarinnar verða nokkur umfram núverandi veg sem nemur stærðarmun þessara mannvirkja.

Axarvegur frá vegamótum Hringvegar að stöð 19000: Veglagning mun hafa talsverð neikvæð áhrif á landslag vegna umfangs mannvirkis jafnframt því sem nýtt land er tekið undir veginn. Umfang mannvirkis virðist ekki í samræmi við áætlaða nýtingu vegarins. Framkvæmdin mun einnig hafa neikvæð áhrif á jarðmyndanir sökum röskunar á Þrívörðufossi.

Axarvegur frá stöð 19000 að stöð 24000. Umhverfisstofnun telur að allar veglínur sem kynntar eru á þessum kafla muni hafa óafturkræf umtalsverð umhverfisáhrif í för með sér vegna neikvæðara áhrifa þessara framkvæmda á landslag í botni Berufjarðar. Auk neikvæðra áhrifa á foss í "Fálkagili" og neikvæðra áhrifa á gróður.

Veglagning frá stöð 24000 að stöð 28500. Á þessum kafla mun veglína A hafa í för með sér verulega neikvæð umhverfisáhrif vegna röskunar á gróðri og áreyrum og farvegi Berufjarðarár. Veglínur E og C munu á þessum kafla hafa talsverð neikvæð áhrif í för með sér vegna áhrifa á landslag.

Veglína F mun hafa talverð neikvæð áhrif á gróður. Umhverfisstofnun telur að veglína F gefi einnig aukna möguleika á vegtengingu við núverandi veg eða nýja legu Hringveggar í norðanverðum Berufjarði ofan ósa Berufjarðarár.

Stofnunin telur að veglína F muni hafa minnst neikvæð áhrif í botni Berufjarðar.

Lega Hringveggar um botn Berufjarðar. Umhverfisstofnun telur að veglínur X, Y, Z, og Q, munu hafa umtalsverð og varanleg umhverfisáhrif í för með sér vegna áhrifa á leirur, grunnsævi, fjörur og fuglalíf.

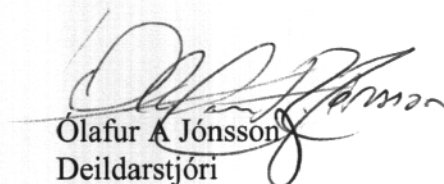
Veglína W mun hafa talsverð neikvæð áhrif í för með sér á landslag og ósa Berufjarðarár ef þessi veglína tengist veglínu A á þann hátt sem kynnt er í frummatsskýrslu, þ.e. í miðjum farvegi Berufjarðarár.

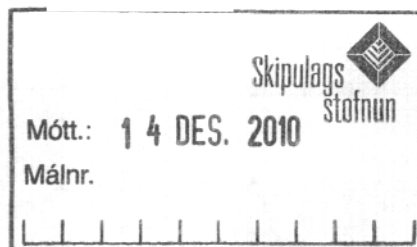
Umhverfisstofnun telur tengingu veglínu W við veglínu F sunnan Berufjarðarár betri valkost.

Stofnunin ítrekar fyrri skoðun sína að endurbygging núverandi vegar eigi að vera raunhæfur valkostur í ljósi þess að fullnægjandi rökstuðning skortir fyrir þeirri ákvörðun Vegagerðarinnar að fjalla ekki um þennan valkost.

Virðingarfyllt

Björn Stefánsson

Ólafur A. Jónsson
Deildarstjóri

Skipulagsstofnun,
Jakob Gunnarsson,
Laugavegi 166,
150 Reykjavík.

Akureyri, 13.12.2010.

Efni: Umsögn Skógræktar ríkisins um tillögu Vegagerðarinnar að matsáætlun vegna mats á umhverfisáhrifum (Frummatsskýrsla) vegna vegaf framkvæmda við lagningu Axarvegar(939), hringvegar í Skriðdal og vegar um Berufjarðarbotn.

Skógrækt ríkisins hefur kynt sér Frummatsskýrslu Vegagerðarinnar vegna mats á umhverfisáhrifum vegar um Skriðdal, Öxi og Berufjarðarbotn.

Umsögn Skógræktar ríkisins um Frummatsskýrslu er í samræmi við 22 gr. reglugerðar um mat á umhverfisáhrifum og fjallar um þá þætti framkvæmdarinnar er varða skógareyðingu og lögbundnar mótvægisáðgerðir sem krafist er við þeim.

Skógrækt ríkisins hefur áður veitt umsögn um drög að matsáætlun með bréfi dagsettu 07.07.2008 og síðar tillögu að matsáætlun 05.01.2009.

Samkvæmt umfjöllun um skógareyðingu í Frummatsskýrslu er um tvö aðskilin svæði að ræða. Svæði í Skriðdal við Vatnsskóg og svæði í Berufjarðardal þar sem tillögur að tveim veglínnum A og F liggja um skóg- og kjarrvaxið land.

Í samræmi við umfjöllun um skógareyðingu vegna fyrirhugaðra framkvæmda í Frummatsskýrslu verður umsögn Skógræktar ríkisins í tveim köflum 1. Skriðdalur og Öxi. 2. Berufjarðardalur ýmsar veglínur.

Skriðdalur og Öxi:

Við Skriðuvatn er skógur og kjarr víðast hvar ríkjandi gróður ofan vegar. Frá stöð 3500 í Frummatsskýrslu er skógur og kjarr báðu megin vegar. Frá stöð 4800 fer skógur minnkandi og við taka lyngmóar. Einnig er mikið um gulvíði á þessu svæði. Á þessu svæði er ráðgert að nýr vegur fylgi að mestu gömlu veglínunni þó má gera ráð fyrir að breikkun hins nýja vegarins valdi nokkurri skógar eyðingu. Áætlað er samkvæmt mati Náttúrustofu Austurlands að skógar eyðing á þessu svæði gæti verið um 2 ha.

Berufjarðardalur:

Um Berufjarðar dal dreifast veglínur um nokkurt svæði. Engin af veglínunum um Berufjarðardal fylgir núverandi veglínu. Áhrifasvæði veglínu A og F, sem eru norðanmegin á rannsóknarsvæðinu fara yfir birkikjarr og fjalldrapamóa. Skógareyðing vegna veglínu A um 4 ha. og vegna veglínu F um 4,6 ha aðrar sýndar tillögur að veglínunum um Berufjarðardal virðast ekki hafa í för með sér skógareyðingu.

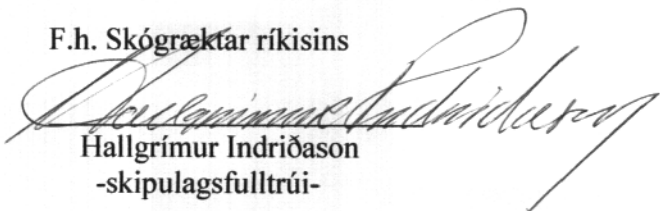
Skógrækt ríkisins gerir fyrir sitt leyti ekki athugasemdir við framkvæmd vegagerðar um Skriðdal, Öxi og Berufjarðardal eins og þær eru kynntar í Frummatsskýrslu, en leggur áherslu á að gerð verði áætlun um mótvægisáðgerðir vegna skógareyðingar á 2- 7 ha allt eftir því hvaða veglína verður valin um Berufjarðardal.

Samkvæmt skógræktarlögum (II. kafla, 6 gr.) um meðferð skóga og kjarrs má ekkert svæði rjóðurfella nema með samþykki skógræktarstjóra og þá því aðeins að grætt verði upp að nýju jafnstórt svæði.

Með tilvísun í framangreint óskar Skógrækt ríkisins eftir að framkvæmdaraðili sýni fram á mótvægisáðgerðir og að gengið verði frá samkomulagi vegna þeirrar skógareyðingar sem kann að hljóta af fyrirhuguðum framkvæmdum.

Skógrækt ríkisins er framkvæmdaaðila til ráðgjafar um ásættanlegar mótvægisáðgerðir vegna óhjákvæmilegrar skógareyðingar sem tengjast fyrirhugaðri framkvæmd við vegagerðina.

F.h. Skógræktar ríkisins

Hallgrímur Indriðason
-skipulagsfulltrúi-

Afrit af bréfi þessu:

Vegagerðin

Skipulagsstofnun
Jakob Gunnarsson
Laugavegi 166
101 Reykjavík

Reykjavík 13. desember 2010

Mál: Axarvegur (939), Hringvegur í Skriðdal og um Berufjarðarbotn. Mat á umhverfisáhrifum.

Á 34. fundi Samvinnunefndar miðhálandis sem haldinn var í Reykjavík 10. desember s.l. kynnti Kristján Kristjánsson deildarstjóri hönnunardeildar Vegagerðar frummatsskýrslu um Axarveg (939), Hringveg í Skriðdal og um Berufjarðarbotn í samræmi við 10.gr. laga nr. 106/2000 m.s.b og í samræmi við 22. gr. reglugerðar nr. 1123/2005 um mat á umhverfisáhrifum.

Í Frummatsskýrslu kemur fram að um er að ræða 30-34 km langa vegagerð í Suður-Múlasýslu. Um er að ræða endurbyggingu á Hringveg á kafla í Skriðdal (um 6.7 km), nýjan veg um Öxi (um 18,7 km) og endurbyggingu hringvegar um botn Berufjarðar (8,3 km). Vegagerðin telur núverandi kost (núllkost) ófullnægjandi miðað við núgildandi kröfur til umferðarmannvirkja. Í Skriðdal og á stórum hluta leiðarinnar yfir Öxi er aðeins ein veglína til skoðunar.

Markmið framkvæmdanna er að styrkja byggð á Austurlandi með bættu vegasambandi og styttingu leiða á milli þéttbýliskjarna.

Niðurstaða mats á umhverfisáhrifum er að framkvæmdir muni bæði hafa talsverð jákvæð og neikvæð áhrif á umhverfið. Þær munu hafa jákvæð áhrif á hljóðvist og útvist en neikvæð áhrif á landnotkun, menningarminjar og náttúrufar. Að mati Vegagerðar hefur Axarvegur lítil áhrif á landnotkun og áhrif á náttúrufar ekki umtalsverð þar sem þegar er vegur fyrir. Áhrif nýs Axarvegar á landslag er háð leiðarvali en vegagerð, efnistaka, ræsagerð og brúargerð munu hafa áhrif á gljúfur, klettabelti, hlíðar, dalbotn og árfarvegi. Framkvæmdirnar geta raskað vistkerfi sem nýtur sérstakra verndar skv. 37. gr náttúruverndarlaga, þ.e. votlendi og mögulega á fornminjum sem eru hluti menningarlandslags og eru friðhelgar skv. þjóðminjalögum nr. 107/2001.

Í frummatsskýrslunni hefur verið tekið tillit til stefnumörkunar í Svæðisskipulagi Miðhálandis Íslands 2015 og gert ráð fyrir möguleika á reiðleið í samræmi við gildandi skipulagsáætlanir.

Samvinnunefnin tekur ekki afstöðu til mismunandi vegkosta, þar sem einungis er um eina veglínu að ræða innan skipulagssvæðis hálandis. Samvinnunefndin telur framfaramál að bæta vegtenginu um Öxi og undirstrikar mikilvægi þess að framkvæmdir skerði landslagsheild Austurhálandis sem minnst, hugað verði að vernd fornminja sem

Samvinnunefnd um miðhálandi Íslands

mikilvægra samgönguminja, vegur úr Berufirði í Skriðdal um Berufjarðarskarð (SM-215-003) sem auðkenndur er í Svæðisskipulaginu.

Samvinnunefndin telur mikilvægt að draga úr neikvæðum áhrifum framkvæmdanna og reynt verði að raska ósnertu lands sem minnst, vegurinn, vegtengingar, áningastaðir, námusvæði aðlöguð og felld að landi.

Virðingarfyllt

Óskar Bergsson
Formaður samvinnunefndar miðahálendis

afrit í tölvupósti:
jakob@skipulag.is og toroddur@skipulag.is

Minnispunktur úr Svæðisskipulagi Miðhálendis

kafla 11.4 Samgöngur í undirkafla Stofnvegir og tengivegir, er gert ráð fyrir vegi um Öxi. Þar segir: 1. Vegurinn um Öxi Djúpavogshreppi S. Þing, og Austurhéraði N. Þing. Tengivegur að fornu og nýju milli Skriðdals og Berufjarðar.

Í kafla 11.4.6 Reiðleiðir er talað um mikilvægi þess að viðhalda reiðleiðatengingu af Héraði niður á Firði. **Reiðleið nr. 2 er Skriðdalur-Öxi-Berufjörður.**

Framkvæmdasvæði Axarvegur fer að hluta til inn á **landslagsheildina Austurhálandi, 5.4 "Hraun** – en svæðið nær yfir hálandið norðaustur af Vatnajökli frá Jökulsá á Fljótsdal austur að Skriðdal og suður fyrir vatnaskil að Þrándarjökli. Hallar þar vötnum til norðurs og suðurs."

Í kafla 11.1.4 Verndarflokkun, er umfjöllun um **Samgönguminjar**: vegur úr Berufirði í Skriðdal um Berufjarðarskarð, (SM-215:003)

Skipulagsstofnun
Laugavegi 166
150 Reykjavík
jakob@skipulag.is, toroddur@skipulag.is

Dags. 16.12.2010
Tilv. 31YM/9813

Með bréfi Skipulagsstofnunar dags. 16. nóvember sl. var óskað eftir umsögn Veðurstofu Íslands um mat á umhverfisáhrifum framkvæmdar við Axarveg (939), Hringveg (1) í Skriðdal og Hringveg (1) um Berufjarðarbotn.

Veðurstofan fór yfir þau atriði í frummatsskýrslunni sem snúa að veðursfarsaðstæðum og ofanflóðum.

Sjálfvirk veðurstöð Vegagerðarinnar á Öxi hefur nú verið rekin á fimmta ár. Þær upplýsingar sem fram koma í frummatsskýrslunni ná einungis til tveggja ára og því full ástæða til að taka niðurstöður mælinga allt frá miðju ári 2008 inn í myndina.

Fjalla mætti meira um úrkomu og birta tölur þar um. Bent skal á að Vatnamælingar ráku sjálfvirka veðurstöð með úrkomumæli við Líkárvatn í um áratug til 2008. Ennfremur var þar rekinn rennslisgæfur vatnshæðarmælir. Ekki kemur fram að gögn frá þessum stöðvum hafi verið notuð. Þá voru gerðar mannaðar veðurathuganir á Teigarhorni í Berufirði um mjög langt skeið og allt fram á síðustu ár og á Núpi á Berufjarðarströnd frá 1992 til 2004. Á báðum stöðvum var m.a. mæld úrkoma.

Engar athugasemdir eru gerðar við kaflann um ofanflóð.

Virðingarfyllt

Árni Snorrason
forstjóri VÍ

Skipulagsstofnun
Jakob Gunnarsson
Laugavegur 166
150 Reykjavík

Fornleifavernd ríkisins

Suðurgata 39, 101 Reykjavík
Sími: 555 6630, Bréfsími: 555 6631
Heimasíða: www.fornleifavernd.is
kristinn@fornleifavernd.is

Reykjavík 16. desember 2010
Tilvísun: Fvr 2008120009 IKM

Efni: Axarvegur (939) og Hringvegur í Skriðdal og um Berufjarðarbotn.

Fornleifavernd ríkisins hefur móttengið bréf Skipulagsstofnunar frá 16. nóv. s.l. þar sem óskað er eftir umsögn um mat á umhverfisáhrifum ofangreindrar framkvæmdar. Fornleifastofnun Íslands ses sá um skráningu fornleifa á áhrifasvæði fyrirhugaðrar framkvæmdar. Alls voru 64 minjar skráðar á svæðinu. Í kafla 6.4. í frummatsskýrslu er fjallað um fornleifar og áhrif framkvæmdarinnar á þær. Fornleifaskráningarskýrsla fylgir með frummatsskýrslu í viðauka. Eftirfarandi umsögn er unnin út frá þessum gögnum.

Í frummatsskýrslu er fjallað um fornleifar innan áhrifasvæðis hvernar veglinu fyrir sig. Sami háttur er hafður á í þessari umsögn.

Veglinur A, C, E og F hafa sömu legu frá Skriðuvatni til austurs, yfir Öxi og niður í Berufjarðardal í norðanverðum Berufirði. Taka þarf tillit til eftirtalinna fornleifa á þessum kafla (skáletraður texti er tekinn beint úr fornleifaskráningarskýrslu Fornleifastofnunar Íslands ses):

Gerði/rétt (SM-060:060) í landi Þingmúla. *Fast norðan við heimreiðina að Vatnsskógum fellur litill lækur fram af hamri. Í gilinu neðan við hamarinn er hlaðin rétt. Réttin er um 50 m austan við þjóðveg, þar sem fyrirhugað vegstæði A mun liggja. Í grómu lækjargili. Réttin er hlaðin upp við brekkuna að sunnanverðu í gilinu en brekkan myndar aðhald að norðanverðu. Norðurhlið vantar því í rauninni og erfitt að gefa upp nákvæmt mál á mannvirkinu. Það er þó líklega um 10x6,5 m að innanmáli og snýr austur-vestur. Hleðslur eru úr grjóti, allt að 1 m á hæð og 4 umför. Op er á vesturhlið. Réttin er 48 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi réttina á meðan á framkvæmdum stendur, t.d. með því að girða hana af, svo að hún raskist ekki af vangá.*

Tóft (SM-060:041) í landi Þingmúla. *"Skammt út og upp af Forvaðahöfða eru fornar rústir, nafnlausar. Þær eru á sléttri grund. Gætu verið sel eða eyðibýli," segir í örnefnalýsingu. Tóft er í skógarjaðri norðan við Forvaðará, um 100 m ofan (austan) við*

Þjóðveg, á svæði sem kallað er Gróin. Líklega hefur þar verið beitarhús frá Vatnsskógum. Tóftin er um 120 m austur af miðlinu A. Tóftin er á grónum hól umvafin lágum birkiskógi. Tóftin er um 14x8 m stór og snýr austur-vestur. Tóftin greinist í þrjú hólf. Stærsta hólfíð (A) er um 6,5x3 m að innanmáli og snýr austur-vestur. Hleðslur eru úr torfi og grjóti og allt að 1 m háar og 1,5 m breiðar. Umför eru 4-6. Op er á vesturhlið hólsins og leiðir inn í einkonar aðhald eða gerði (B) framan við hólfíð. Hleðslur þess eru mun signari og ekkert grjót í þeim. Hæð þeirra er mest um 0,3 m. Aðhaldið er um 6x4 m að innanmáli. Op er á vesturhlið þess, en norðurhlið vantar alveg. Við suðausturhorn hóls A er niðurgrafið hólf (C). Það er um 2x2 að innanmáli og virðist opið til vesturs. Suðurveggur hóls A myndar norðurhlið þess, en annars eru veggir ekki upphlaðnir. Umhverfis tóftina er mikill birkiskógur og stafar henni nokkur hætta af því. Nokkrar birkihrislur hafa þegar rutt sér leið inn í hólf A. Tóftin er 107 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Tóftinni ætti ekki að þurfa stafa hætta af framkvæmdunum. Fornleifavernd ríkisins telur að gera þurfi verktökum grein fyrir tilvist tóftarinnar svo að hún raskist ekki af vangá.

Hleðsla (SM-060:065) í landi Þingmúla. *Austan við níverandi þjóðveg innst í Skriðdal, í skógarlundu rétt norður af Forviðará, er hringlaga hleðsla. Hún er um 20 m norðvestur af veglinu A. Hleðslan er í smá viki í miðjum skógarlundu rétt neðan vegar. Við hana liggja tvær kindagötur en annars er svæðið næst henni gróið grasi og trjám. Hleðslan er um 1 x 1 m stór og eru sjáanlegir í henni níu steinar, sjö sem mynda hring og tveir inni í henni. Í hleðslunni, undir mosanum sem er í miðjunni, er viðarkolaskán og er því hægt að draga þá ályktun að um eldstæði sé að ræða. Hleðslan er gróin og sokkin, en ekki er þó víst að hún sé gömul. Hleðslan er einungis í 11 m fjarlægð frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að vegna nálægðar við fyrirhugað framkvæmdasvæði þurfi að rannsaka hleðsluna með fornleifauppgreftri áður en framkvæmdir hefjast.*

Dys (SM-060:064) í landi Þingmúla. *Grjót dys er rétt sunnan við suðurenda Skriðuvatns, austan við níverandi þjóðveg. Dysin er um 20 m norðan við Forviðará og um 20 m austur af miðlinu A, sem þarna fylgir níverandi vegarstæði. Á hálfgrónum malarás norðan árinna. Umhverfis er birkiskógur. Dysin er um 1 m á hæð og um 4x4 m að utanmáli. Hún er ekki fornleg að sjá og grjótið ekki mosagróið. Ekki er vitað hvernig hún er til komin. Grjóthrúgan er einungis í 9 m fjarlægð frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að vegna nálægðar við fyrirhugað framkvæmdasvæði þurfi að fá fornleifafræðing til að fjarlægja grjót úr hrúgunni til að reyna að komast að aldri hennar og tilgangi. Niðurstöður slíkrar athugunar kunna að leiða til þess að gera þurfi frekari rannsóknir á hrúgunni, t.d. ef í ljós kemur að um gróf er að ræða.*

Tóft (SM-060:063) í landi Þingmúla. *Tóft er fast vestan við þjóðveginn, nokkru innan við suðurenda Skriðuvatns. Á þessum stað mun fyrirhugað vegstæði A fylgja níverandi þjóðvegi. Í grónum slakka. Tóftin er torfhlaðin, hlaupin í þúfur og sigin út. Einn stór jarðfastur steinn er í austurvegg tóftarinnar en glittir einnig í grjót á stöku stað. Hleðsluhæð er um 0,5 m. Tóftin er um 7,5x5 m að utanmáli og greinist í tvö áþekk hólf. Op er á vesturhlið tóftar og er innangengt á milli hólfanna tveggja. Mögulega er um stekk að ræða. Tóftin lendir í skeringu og mun því raskast. Fornleifavernd ríkisins telur að grafa þurfi könnunarskurð í tóftina til að reyna að komast að aldri hennar og hlutverki og til að ganga úr skugga um hvort undir henni leynist eldri mannvistarlög. Niðurstöður slíkrar rannsóknar kunna að leiða til þess að ráðast þurfi í frekari rannsóknir á rústinni.*

Tóft (SM-060:062) í landi Þingmúla. *Tóft er fast vestan við þjóðveg innst í Skriðdal, þar*

sem fyrirhugað vegstæði A mun liggja. Um 30 m sunnan við tóftina er ræsi undir níverandi veg. Á grónum velli neðan vegar. Tóftin er um 6x4 m að stærð og snýr norður-suður. Hleðslur eru signar og grónar, um 0,4 m á hæð og ekkert grjót sýnilegt í þeim. Tóftin er tvískipt og er nyrðra hólfíð um 2x2 m að innanmáli en hið syðra um 2x1 m og snýr austur-vestur. Op er á norðurhlið tóftarinnar og innangengt á milli hólfanna tveggja. Tóftin lendir undir fyllingu og mun því raskast. Fornleifavernd ríkisins telur að grafa þurfi könnunarskurð í tóftina til að reyna að komast að aldri hennar og hlutverki og til að ganga úr skugga um hvort undir henni leynist eldri mannvistarlög. Niðurstöður slíkrar rannsóknar kunna að leiða til þess að ráðast þurfi í frekari rannsóknir á rústinni.

Tóft (SM-060:061) í landi Þingmúla. Tóft er um 12 m vestan við þjóðveg innst í Skriðdal, þar sem fyrirhugað vegstæði A mun liggja. Á dálitlum grónum hól umvöfðum viðikjarri. Tóftin er sigin og gróin. Ekkert grjót er sýnilegt í hleðslum. Í norðurhluta tóftarinnar er greinilegt eitt hólf, en suðurhlutinn er mun ógreinilegri og þéttgróinn víði. Þar virðist þó vera annað hólf, eða niðurgrafin hvílf. Tóftin er um 7x3 m að utanmáli og snýr norður-suður. Nyrðra hólfíð er um 2,5x1,5 að innanmáli. Op er á norðurhlið þess. Hleðsluhæð er um 0,3 m. Tóftin er einungis í 12 m fjalægð frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að vegna nálægðar við fyrirhugað framkvæmdasvæði þurfi að grafa könnunarskurð í tóftina til að reyna að komast að aldri hennar og hlutverki og til að ganga úr skugga um hvort undir henni leynist eldri mannvistarlög. Niðurstöður slíkrar rannsóknar kunna að leiða til þess að ráðast þurfi í frekari rannsóknir á rústinni.

Dys (SM-060:042) í landi Þingmúla. Grótdys er um 8 m vestan við níverandi þjóðveg, þar sem fyrirhugaður vegur mun liggja, um 1,3 km norður af Axarvegarafleggjara. Á lynggrónum mel. Svo virðist sem hola hafi verið grafin og svo fyllt grjóti. Ummál dysarinnar er um 2x2 m og hæð 0,3 m. Grjótið er misjafnt að stærð og eitthvað mosagróið. Mögulega eru þetta ummerki grjóthreinsunar vegna vegagerðar. Grjóthrúgan er 28 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi hrúguna á meðan á framkvæmdum stendur, t.d. með því að girða hana af, svo að hún raskist ekki af vangá.

Gata (SM-060:044) í landi Þingmúla. Summarlega í landi Vatnsskógar er reisuleg varða ofan (austan) við þjóðveginn. Gamli slóðinn upp Breiðdalsheiði liggur frá níverandi þjóðvegi og upp hliðina að vörðunni. Í gróinni hlið. Slóðinn er greinilegur á um 360 m kafla en fjarar svo út. Hann liggur frá vörðunni skáhalli í norðvestur niður hliðina að þjóðvegi og fylgir svo þjóðveginum að vestanverðu nokkurn spöl. Slóðinn er grjóthreinsaður og allt að 2 m breiður. Um 10 m vestan þjóðvegarins liggur slóðinn yfir dálitla kvos. Þar hefur verið hlaðið undir hann (hnit 060:044A). Einnig er hlaðið undir hann um 20m ofan (austan) við þjóðveginn (hnit 060:044B). Veglinan sker gömlu götuna. Fornleifavernd ríkisins telur að mæla þurfi götuna upp með GPS-tæki í nágrenni nýju veglínunnar og færa hana inn á loftmynd eða kort áður en framkvæmdir hefjast.

Varða (SM-060:043) í landi Þingmúla. Varða er um 80 m ofan (austan) við þjóðveg, þar sem fyrirhugaður vegur A mun liggja, um 950 m norðan við Axarvegarafleggjara. Á hálfgrónum, blásum mel. Varðan er að nokkru leyti fallin saman. Hún er um 2x2 m ummáls og 0,4 m á hæð. Stærri grjót virðist hafa verið í ytri hluta hleðslu en minna í miðju. Fast norðan við vörðuna liggur gamli vegurinn upp á Breiðdalsheiði 044, og er mögulegt að grjótið hafi verið hreinsað úr honum og hrúgað svona saman. Varðan er 67 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi vörðuna á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að hún raskist af vangá.

Varða (SM-060:059) í landi Þingmúla. Varða er á holti rétt austan við níverandi þjóðveg, um 70 m austur af miðlinu A. Holtið er vel gróið mosa ofan við vörðuna, en neðan við hana er það grýttara. Varðan er um 1,1 m á lengd, 1 m á breidd í grunninn og 0,8 m á hæð. Lítið virðist hafa hrunið úr henni. Varðan er vel gróin fléttum og hefur líklega verið á gamalli leið yfir Öxi 691:002. Varðan er 79 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi vörðuna á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að hún raskist af vangá.

Varða (SM-060:058) í landi Þingmúla. Varða er fast vestan við níverandi þjóðveg þar sem hann liggur yfir heiðina. Líklega er hún á gömlu leiðinni yfir Öxi 691:002, sem lá eins og þjóðvegur nú. Varðan er um 20 m vestur af veglinu A. Á mosagrómum melhól. Varðan er topphlaðin, um 0,5 m á hæð og virðist ekki hafa verið hærri. Umför eru fjögur. Grunnflötur vörðunnar er um 0,5x0,5 m. Varðan lendir í skeringu og mun því raskast. Varðan hefur verið staðsett með GPS-mælingu og skráð. Fornleifavernd ríkisins telur að þetta sé fullnægjandi mótvægisáðgerð. Bent skal á að sækja þarf um leyfir til Fornleifaverndar ríkisins til að fjarlægja vörðuna, sbr. 10 gr. Þjóðminjalaga (Nr. 107/2001).

Varða (SM-060:057) í landi Þingmúla. Tvær vörður eru 30 m austan við níverandi þjóðveg, þar sem hann liggur yfir heiðina. Þær eru líklega á gömlu leiðinni yfir Öxi 691:002, sem lá eins og þjóðvegur nú. Vörðurnar eru um 40 m austur af veglinu A. Á urðarhól. Nyrðri varðan er reist á stórum steini. Hún er um 0,8 m á hæð, en að meðtöldum steininum um 1 m. Hún er hlaðin úr hellugrjóti, 12 umför. Hún er um 0,6x0,6 m að stærð og mjókkar ekki upp. Um 4 m sunnar er hin varðan. Hún er um 0,5 í þvermál og 0,5 m á hæð. Hleðslan er úr hellugrjóti, um 10 umför. Vörðurnar eru einungis 7 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að varðveita beri vörðurnar ef þess er kostur. Merkja þarf vörðurnar á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að þær raskist af vangá. Ef ekki reynist unnt að komast hjá raski á vörðunum þarf að sækja um leyfi til Fornleifaverndar ríkisins til að fjarlægja þær.

Varða (SM-060:056) í landi Þingmúla. Varða er á lágu holti rétt austan við þjóðveg, þar sem hann liggur yfir háheiðina. Varðan er í veglinu A. Á hálfgrómu holti. Varðan er um 1 m á breidd, 1,1 m á lengd í grunninn og 0,5 m á hæð. Nokkuð hefur hrunið úr henni. Varðan er nokkuð gróin fléttum og mosa. Líklegast var hún á gamalli leið yfir Öxi 691:002. Varðan lendir í veglinu og mun því raskast. Varðan hefur verið staðsett með GPS-mælingu og skráð. Fornleifavernd ríkisins telur að þetta sé fullnægjandi mótvægisáðgerð. Bent skal á að sækja þarf um leyfir til Fornleifaverndar ríkisins til að fjarlægja vörðuna, sbr. 10 gr. Þjóðminjalaga (Nr. 107/2001).

Varða (SM-060:055) í landi Þingmúla. Varða er á lágu holti rétt austan við þjóðveg, þar sem hann liggur yfir háheiðina. Varðan er um 20 m vestur af veglinu A. Holtið er mjög gróið og varðan stendur neðst í því. Varðan er um 1 m breið, 1,1 m löng í grunninn og 1,2 m á hæð. Eitthvað hefur hrunið úr henni, en þó er hún stæðileg. Varðan er nokkið gróin fléttum og hefur líklegast verið á gamalli leið yfir Öxi 691:002. Varðan lendir undir fyllingu og mun því raskast. Varðan hefur verið staðsett með GPS-mælingu og skráð. Fornleifavernd ríkisins telur að þetta sé fullnægjandi mótvægisáðgerð. Bent skal á að sækja þarf um leyfir til Fornleifaverndar ríkisins til að fjarlægja vörðuna, sbr. 10 gr. Þjóðminjalaga (Nr. 107/2001).

Varða (SM-060:054) í landi Þingmúla. Varða er um 20 m vestan við níverandi þjóðveg

þar sem hann liggur yfir háheiðina. Hún er líklega á gömlu leiðinni yfir Öxi 691:002, sem lá eins og þjóðvegur nú. Varðan er um 30 m vestur af veglinu A. Á mosagrónum klapparhól. Varðan er reisuleg, um 1 m á hæð og 6 umför. Grunnflötur hennar er um 1x1 m. Varðan lendir í skeringu og mun því raskast. Varðan hefur verið staðsett með GPS-mælingu og skráð. Fornleifavernd ríkisins telur að þetta sé fullnægjandi mótvægisáðgerð. Bent skal á að sækja þarf um leyfir til Fornleifaverndar ríkisins til að fjarlægja vörðuna, sbr. 10 gr. þjóðminjalaga (Nr. 107/2001).

Varða (SM-060:053) í landi Þingmúla. Varða er á stórum steini um 20 m vestan við níverandi þjóðveg, þar sem hann liggur yfir háheiðina. Hún er líklega á gömlu leiðinni yfir Öxi 691:002, sem lá eins og þjóðvegur nú. Varðan er um 45 m vestur af veglinu A. Á stórum steini skammt austan við dálitla tjörn. Steinninn er tæplega 1 m á hæð og varðan þar ofan á. Samtals um 1,5 m á hæð. Hleðslan er topphlaðin og 6 umför. Varðan er um 0,4x0,4 m ummáls. Varðan er einungis 8 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að varðveita beri vörðuna ef þess er kostur. Merkja þarf vörðuna á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að hún raskist af vangá. Ef ekki reynist unnt að komast hjá raski á vörðunni þarf að sækja um leyfi til Fornleifaverndar ríkisins til að fjarlægja hana, sbr. 10 gr. þjóðminjalaga (Nr. 107/2001).

Varða (SM-060:052) í landi Þingmúla. Varða er á dálitilli klöpp um 20 m vestan við níverandi þjóðveg, þar sem hann liggur yfir háheiðina. Hún er líklega á gömlu leiðinni yfir Öxi 691:002, sem lá eins og þjóðvegur nú. Varðan er um 30 m vestur af veglinu A. Á klöpp austan við litla tjörn. Varðan er reisuleg, um 1,2 m á hæð og 9 umför. Grunnflötur hennar er um 0,5x0,5 m en hún er topphlaðin. Varðan lendir í skeringu og mun því raskast. Varðan hefur verið staðsett með GPS-mælingu og skráð. Fornleifavernd ríkisins telur að þetta sé fullnægjandi mótvægisáðgerð. Bent skal á að sækja þarf um leyfir til Fornleifaverndar ríkisins til að fjarlægja vörðuna, sbr. 10 gr. þjóðminjalaga (Nr. 107/2001).

Varða (SM-060:051) í landi Þingmúla. Fast austan við níverandi veg er varða. Hún er um 40 m vestur af veglinu A. Varðan stendur efst á holti og er brekka austan við hana. Holtið er gróið mosa. Varðan er um 0,5 m á breidd, 1m á lengd í grunninn og 1 m á hæð. Sumir steinarnir í henni eru grónir fléttum, aðrir ekki, og er því hægt að draga þá ályktun að hún hafi verið endurreist tiltölulega nýlega. Eitthvað virðist hafa hrunið úr henni. Líklegast hefur varðan verið á gamalli leið yfir Öxi 691:002. Varðan er 19 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi vörðuna á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að hún raskist af vangá.

Varða (SM-060:050) í landi Þingmúla. Varða er á holti fast vestan við níverandi þjóðveg þar sem hann liggur yfir heiðina. Hún er líklega á gömlu leiðinni yfir Öxi 691:002, sem lá nokkurn veginn eins og þjóðvegur nú. Varðan er um 75 m vestur af veglinu A. Á mosagrónum hól. Grunnflötur vörðunnar er um 1x1 m. Hún er topphlaðin, en hrunið úr henni til norðurs. Hæð hennar er um 1 m. Umför eru afar mörg, en varðan er hlaðin að mestu úr hellugrjóti. Varðan er 61 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi vörðuna á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að hún raskist af vangá.

Varða (SM-060:049) í landi Þingmúla. Varða er á holti rétt ofan austan við níverandi veg. Hún er um 40 m vestur af veglinu A. Holtið, sem varðan stendur á, er vel gróið mosa en þrjú smágrjóti inn á milli. Varðan er stöðileg um 1 m á breidd, 1,2 m á lengd í

grunninn og 1,2 m á hæð. Eitthvað gæti hafa hrunið úr henni því nokkrir steinar eru í kringum hana. Varðan er vel gróin fléttum og var líklegast á gamalli leið yfir Öxi 691:002. Varðan er 23 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi vörðuna á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að hún raskist af vangá.

Varða (SM-060:048) í landi Þingmúla. Vörðubrot er fast austan við núverandi þjóðveg. Vörðubrotið er líklega á gömlu leiðinni yfir Öxi 691:002, sem lá eins og þjóðvegur nú. Vörðubrotið er í veglinu A. Á mosagrónum mel. Brotið er um 0,5x0,5 m að stærð í grunninn og 0,5 á hæð. Þrjú umför standa en grjótdreif er umhverfis það. Varðan lendir undir fyllingu og mun því raskast. Varðan hefur verið staðsett með GPS-mælingu og skráð. Fornleifavernd ríkisins telur að þetta sé fullnægjandi mótvægisáðgerð. Bent skal á að sækja þarf um leyfir til Fornleifaverndar ríkisins til að fjarlægja vörðuna, sbr. 10 gr. Þjóðminjalaga (Nr. 107/2001).

Varða (SM-060:047) í landi Þingmúla. Varða er fast vestan við slóða að Ódáðavötnum. Varðan er líklega á gömlu leiðinni yfir Öxi 691:002, sem lá eins og þjóðvegur nú. Varðan er um 40 m austur af veglinu A. Á mosagrónum hól. Varðan er topphlaðin og reisuleg. Grunnflötur hennar er um 0,8x0,8 m að stærð. Hæð vörðunnar er um 1,3 m og umför 9. Varðan er einungis 9 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að varðveita beri vörðuna ef þess er kostur. Merkja þarf vörðuna á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að hún raskist af vangá. Ef ekki reynist unnt að komast hjá raski á vörðunni þarf að sækja um leyfi til Fornleifaverndar ríkisins til að fjarlægja hana, sbr. 10 gr. Þjóðminjalaga (Nr. 107/2001).

Varða (SM-060:045) í landi Þingmúla. Við afleggjarann að Ódáðavötnum, um 30 m eftir að beygt er inn á hann af Öxi, er vörðubrot á vinstri hönd. Það er um 70 m austur af veglinu A. Varðan er á grýttum hól við vegslóðann. Höllinn er nokkuð vel gróinn mosa og fléttum. Vörðubrotið er um 70 cm að breidd, 1,1 m að lengd og 30 cm að hæð. Vestur af brotinu er grjót sem líklegast hefur hrunið úr vörðunni. Steinarnir í vörðunni eru nokkuð vaxnir fléttum og er varðan líklegast partur af gömlu leiðinni yfir Öxi 691:002. Varðan er 38 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi vörðuna á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að hún raskist af vangá.

Varða (SM-060:046) í landi Þingmúla. Varða er fast austan við veg að Ódáðavötnum, um 50 m sunnan við vörðu 045. Varðan er mögulega á gömlu leiðinni yfir Öxi 691:002, sem lá nokkurn veginn eins og þjóðvegur nú. Einnig gæti verið um merkjavörðu að ræða, á jarða og hreppamerkjum. Varðan er um 40 m austur af veglinu A. Á lágu, mosagrónu klettanefi. Varðan er toppmynduð, um 1 m á hæð og grunnflötur hennar um 1x1 m. Umför eru 4-5. Varðan er einungis 7 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að varðveita beri vörðuna ef þess er kostur. Merkja þarf vörðuna á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að hún raskist af vangá. Ef ekki reynist unnt að komast hjá raski á vörðunni þarf að sækja um leyfi til Fornleifaverndar ríkisins til að fjarlægja hana, sbr. 10 gr. Þjóðminjalaga (Nr. 107/2001).

Varða (SM-215:069) í landi Berufjarðar. Varða er rétt við núverandi veg, þar sem komið er inn í krappa beygju áður en komið er að Háubrekku á uppleið. Hún er um 20 m norður af veglinu A. Varðan stendur neðarlega á grýttu klapparholi. Holtið er að hluta gróið mosa. Um 15 m suðvestan og vestan við vörðuna liggur núverandi vegur. Varðan er um 1,5 m á lengd, 1,2 m á breidd í grunninn og 1,5 m á hæð. Hún er formfalleg á að líta og nokkuð

gróin fléttum og smá mosa. Neðstu steinarnir eru mjög stórir en steinarnir fara svo minnkandi þegar ofar dregur. Varðan lendir í skeringu og mun því raskast. Varðan hefur verið staðsett með GPS-mælingu og skráð. Fornleifavernd ríkisins telur að þetta sé fullnægjandi mótvægisáðgerð. Bent skal á að sækja þarf um leyfir til Fornleifaverndar ríkisins til að fjarlægja vörðuna, sbr. 10 gr. Þjóðminjalaga (Nr. 107/2001).

Varða (SM-215:070) í landi Berufjarðar. *Varða er á stórum steini norðan við níverandi þjóðveg, í slakkamum neðan við sæluhúsið efst í brekkumum, um 50 m norðan við vörðu 069. Varðan er líklega á gömlu leiðinni 691:002 sem lá nokkurn veginn eins og þjóðvegur nú. Varðan er um 50 m norður af veglinu A, en er einnig innan hættumarka vegna veglínu B. Varðan er reist á stórum, stökum steini á mosagróinni klöpp. Steinninn er um 1,4 m á hæð, en varðan sjálf aðeins 3 umför og um 0,4 m á hæð. Hún er um 0,4 í þvermál. Varðan er 31 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi vörðuna á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að hún raskist af vangá.*

Varða (SM-215:068) í landi Berufjarðar. *Varða er á grónum klettahól fast norðan við níverandi þjóðveg. Hún er líklega á gömlu leiðinni yfir Öxi 691:002 sem lá nokkurn veginn eins og þjóðvegur nú. Varðan er innan stórhættumarka vegna veglína A og B. Á grónum klettahól. Grunnflötur vörðunnar er um 1x1 m að stærð. Hún er topphlaðin úr fremur stóru grjóti og um 0,8 m á hæð. Varðan er 77 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi vörðuna á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að hún raskist af vangá.*

Varða (SM-215:066) í landi Berufjarðar. *Ofarlega í beygjuni í Hæmubrekku, fast vinstra megin við veginn þegar upp er komið, er varða. Hún er um 20 m norðaustur af veglinu A. Varðan er á kletti á grýttu holti sem þó er nokkuð mosagróið. Níverandi vegur er um 25 m norðvestur af vörðunni og austan við hana er nokkur bratti. Varðan er um 1 x 1 m að grunnmáli og um 1,2 m á hæð. Hún er nokkuð gróin fléttum og eru sumir steinarnir í henni án efa tveggja manna tak. Varðan lendir í skeringu og mun því raskast. Varðan hefur verið staðsett með GPS-mælingu og skráð. Fornleifavernd ríkisins telur að þetta sé fullnægjandi mótvægisáðgerð. Bent skal á að sækja þarf um leyfir til Fornleifaverndar ríkisins til að fjarlægja vörðuna, sbr. 10 gr. Þjóðminjalaga (Nr. 107/2001).*

Varða (SM-215:065) í landi Berufjarðar. *Varða stendur á gróinni klettasnös neðan við eina af efstu beygjumum á níverandi þjóðvegi. Líklega er hún á gömlu leiðinni yfir Öxi 691:002, sem lá nokkurn veginn eins og þjóðvegur nú. Varðan er innan stórhættumarka vegna veglína A og B. Á grónu klettanefi. Grunnflötur vörðunnar er um 1,5x1,5 m að stærð. Hún er toppmynduð, um 1,2 m á hæð og stendur. Varðan er einungis 11 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að varðveita beri vörðuna ef þess er kostur. Merkja þarf vörðuna á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að hún raskist af vangá. Ef ekki reynist unnt að komast hjá raski á vörðunni þarf að sækja um leyfi til Fornleifaverndar ríkisins til að fjarlægja hana, sbr. 10 gr. Þjóðminjalaga (Nr. 107/2001).*

Veglínur A, C, E og F hafa sömu legu í sunnanverðum Berufirði í grennd við Bauluhvamm að Lindarbrekku. Taka þarf tillit til eftirtalinna fornleifa á þessum kafla (skáletraður texti er tekinn beint úr fornleifaskráningarskýrslu Fornleifastofnunar Íslands ses):

Gata (SM-215:014) í landi Berufjarðar. *"Þegar farið var, gangandi eða riðandi frá Berufirði suður á bóginn, var lagt á leirurnar niður af bænum, ef stórstraumsfjara var, og*

komið á þurrt land á Reiðeyri syðra megin við fjörðinn. Síðan var haldið út með firðinum ...,“ segir í örnefnaskrá. Leirur eru innst í firðinum, þar sem hann er grynnstur og myndast þurrar leirur á fjöru. Leiðin lá niður, suður, frá bæ, þar sem nú eru sléttuð tún, og svo vestur með sjó sunnan níverandi túns og yfir fjörðinn á leirunum. Leiðin er í stórhættu vegna veglína X, Y og W. Meðfram sjómum, milli fjöru og túna, er nú gróin móaspilda. Leiðin er nú að verulegu leyti horfin í tún, en þó má á um 60 m löngum kafla greina götupaldra meðfram sjómum sunnan túna, suðvestur af Berufjarðarbæ. Þar má mest greina 4-6 paldra sem liggja samsíða í austur-vestur á um 10 m breiðu svæði. Gengt Reiðeyrinni sunnan fjarðarins sveigja göturnar til suðurs að leirunum, en verða þar afar ógreinilegar og hverfa loks. Handan fjarðarins lá leiðin svo upp Reiðeyrina og út með firðinum. Ekki eru greinilegar götur þar, enda er líklegt að leiðin hafi legið nokkurn veginn á þeim stað sem þjóðvegur liggur nú. Í fornleifaskráningarskýrslu segir að ekki sjáist merki um götuna í sunnanverðum firðinum og að henni hafi sennilega þegar verið raskað þar af vegagerð. Fornleifavernd ríkisins telur að ekki þurfi að grípa til sérstakra mótvægisáðgerða vegna götunnar á þessu svæði.

Garðlag (SM-215:059) í landi Berufjarðar. *Garðlag er í hliðinni ofan (sunnan) við níverandi þjóðveg í sunnanverðum firðinum, austan við Reiðeyrina. Garðlaginu stafar stórhætta af vegagerð við Hringveg um sunnanverðan fjörðinn en er einnig innan hættumarka veglína Z. Í gróinni en grýtttri hlið. Garðlagið er grjóthlaðið en hleðslur eru alveg fallnar út og sokknar. Þykkur mosi liggja yfir þeim að hluta. Garðlagið er um 40 m langt og liggur í norður-suður. Efri endi þess nær svo til upp undir raflinuna sem er í hliðinni. Breidd hleðslanna er um 1 m og hæð um 0,1 m. Mögulega getur verið um náttúrumyndun að ræða, t.d. fornan uppgróinn lækjarfarveg. Garðlagið er 72 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi garðlagið á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að það raskist af vangá.*

Gamligarður (SM-215:021) í landi Berufjarðar. *“Utan við Reiðeyrina er garðbrot, kallað Gamligarður,” segir í örnefnaskrá. Gamligarður er austan við Reiðeyrina, innan (vestan) við Yxnahellinn 031, um 100 m fyrir neðan (norðan) veg, en fyrirhugaðar vegabætur munu á þessum slóðum fylgja níverandi vegi. Garðurinn byrjar rúmlega 30 m fyrir ofan fjöruna og endar ofan í sjó. Syðri endi garðsins er sem sagt á grónu, lágu holti og nyrðri endinn úti í sjó. Fjaran sem garðurinn liggur um er grýtt smásteinaffjara. Garðurinn liggur frá suðri til norðurs og er hann syðst þrjú umför úr stóru grjóti. Þegar neðar dregur er garðurinn svo einungis eitt eða tvö umför. Garðurinn er um 32 m langur og gæti verið lengri því ekki er háfjara þegar þessi mæling er gerð. Garðurinn er um 1 m á breidd og 1 m á hæð og eru sumir steinarnir sem hann er hlaðinn úr örugglega tveggja manna tak. Garðurinn er nokkuð samfelldur, en smá rof kemur í hann þegar komið er um 20 m frá syðri endanum. Garðurinn er 19 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi garðinn á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að hann raskist af vangá.*

Yxnahellir (SM-215:031) í landi Berufjarðar. *Yxnahellir er við sjóinn, um 80 m neðan (norðan) við þjóðveginn út að Lindarbrekku, á móts við ystu túnin í Berufirði. Nafnið bendir til þess að þar hafi verið hafðir nautgripir. Fyrirhugaðar vegabætur munu á þessum slóðum fylgja níverandi vegi. Op hellisins stendur í norður og er endi þess ofan í fjöru þar sem örstutt er í sjó. Fjaran er smásteinaffjara þó nokkuð sé um stærri steina. Yxnahellir er um 7 m breiður, 12 m djúpur og 6 m hár. Loft er einungis yfir um 3 m á dýptina og 5 m á breiddina, en hefur án efa náð mun lengra þar sem mikið er um grjót í brekkunni sem hefur myndast í homum. Brekka þessi er vel gróin grasi, ljónslappa og fleiri jurtum. Hún er nokkuð*

há og veldur hún því að mesta lofthæð nú er einungis um 1,7 m. Nokkuð af grjóti er í brekkunni þó hún sé gróin og er mikið af því örugglega til komið vegna hruns úr loftinu. Vatn seytilar í gegnum bergið innst í hellinum. Engin mannaverk eru á hellinum. Yxnahellir mun lenda undir fyllingu. Í fornleifskráningarskýrslu segir að engin mannaverk séu á hellinum. Fornleifavernd ríkisins telur að mæla þurfi hellinn nákvæmlega upp áður en framkvæmdir hefjast á svæðinu. Bent skal á að sækja þarf um leyfir til Fornleifaverndar ríkisins til að raska fornleifum, sbr. 10 gr. Þjóðminjalaga (Nr. 107/2001).

Hleðsla (SM-215:057) í landi Berufjarðar. *Norðan við Þjóðveg sunnan megin í firðinum er stór klettur sem gengur úr fjöru að Þjóðvegi. Á klettinum er vörðubrot 056 en við rætur hans eru hleðslur. Fyrirhugaðar vegar bætur munu á þessum slóðum fylgja níverandi vegi. Hleðslurnar eru við klöpp í fjöru og er þari alveg upp fyrir þær báðar sem þýðir að í hæstu flóðum fellur upp fyrir þær. Fjaran er sand- eða smásteinafjara en því er nokkuð um grjót og þara í henni. Þétt upp við klöppina sem hleðslurnar standa við er níverandi vegur. Hleðslurnar eru úr grjóti og eru tvær. Steinarnir eru nokkuð misjafnir en þó flestir nokkuð stórir. Hleðslurnar liggja frá norðri til suðurs og frá suðaustri til vesturs í nokkurskonar boga. Hleðslurnar tengjast ekki en gætu hafa gert það þar sem á milli suðurenda ytri hleðslunnar og suðausturenda innri hleðslunnar er grjóthrúga. Ytri hleðslan er hæst um 1,4 m, um 3 m á breidd og um 16 m á lengd og nær þannig út í sjó á flóði. Hleðslan lækkar mjög um 5 m frá klettinum. Innri hleðslan er hlaðin ofan á klöpp er er um 3 m á lengd, 1,4 m á hæð og 0,5 m á breidd. Báðum megin við klöppina í suðaustur og vestur eru grjóthrúgur sem gætu hafa verið hleðslur. Við báðar hleðslurnar eru hellisskútar, austan við ytri hleðsluna og sunnan við innri hleðsluna. Þarna gæti hafa verið fjárskýli fyrir fé sem beitt var í fjöru. Hleðslan lendir undir fyllingu. Fornleifavernd ríkisins telur að mæla þurfi svæðið námvæmlega upp, þ.e. hleðslur og hellisskúta, áður en framkvæmdir hefjast á staðnum. Bent skal á að sækja þarf um leyfir til Fornleifaverndar ríkisins til að raska fornleifum, sbr. 10 gr. Þjóðminjalaga (Nr. 107/2001).*

Varða (SM-215:056) í landi Berufjarðar. *Norðan við Þjóðveg sunnan megin í firðinum er klettur sem gengur úr fjöru að Þjóðvegi. Á klettinum, um 5 m norðan vegarins, er vörðubrot. Fyrirhugaðar vegabætur munu á þessum slóðum fylgja níverandi vegarstaði. Vörðubrotið er yst á kletti og er þverhnipt niður norðan megin. Kletturinn er gróinn að ofan með mosa og móagróðri en þó kemur mikil mold og mól og einstaka steinn upp úr gróðrinum. Varðan er um 0,8 m á hæð og er um 1,5 m í þvermál. Hún er að einhverju leyti gróin með fléttum og mosa. Frekar stórir steinar hafa verið notaðir til að hlaða þessa vörðu, einn steinninn er til dæmis um 0,8 x 0,3 x 0,2 m. Varðan lendir undir fyllingu og mun því raskast. Varðan hefur verið staðsett með GPS-mælingu og skráð. Fornleifavernd ríkisins telur að þetta sé fullnægjandi mótvægisáðgerð. Bent skal á að sækja þarf um leyfir til Fornleifaverndar ríkisins til að fjarlægja vörðuna, sbr. 10 gr. Þjóðminjalaga (Nr. 107/2001).*

Tóft (SM-215:058) í landi Berufjarðar. *Tóft er um 60 m neðan (norðan) við Þjóðveg í sunnanverðum firðinum, skammt norðvestan Lindarbrekku. Slitlag endar á Þjóðveginum sunnan tóftarinnar. Fyrirhugaðar vegabætur munu á þessum slóðum fylgja níverandi vegi. Tóftin er á grasbletti þar sem nokkuð er um stórgrýti. Svæði þetta er þýft og gróið. Norðan og norðaustan við það eru sléttuð tún. Tóftin er tvískipt, um 4x4 m að utanmáli. Syðra hólfið er um 1x2 m að innanmáli og snýr austur vestur. Op er á vesturhlið þess. Hólfið er niðurgrafið, um 0,5 m á dýpt. Talsvert er af grjóti gróið í svörð innan hólsins. Syðra hólfið er mun grynnra, um 0,3 m á dýpt. Það er um 2x3 m á að innanmáli og snýr austurvestur. Op er á austurhlið þess og stór steinn fast innan við opið. Tóftin er 78 m frá útbrún*

framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi tóftina á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að hún raskist af vangá.

Leið (SM-691:001). "Um fjallskörðin lágu áður fjölfarnar leiðir til Breiðdals. Póstleiðin var um Berufjarðarskarð, og má þar enn sjá furðu mikil merki þess, að reynt hafi verið að gera hestfótum götuna greiðari." Segir í Sveitum og jörðum í Múlaþingi. Leiðin liggur innan áhrifasvæðis veglína A, B, X, Y og W, auk Hringvegs um sunnanverðan fjörðinn. SSM: "Alfaravegur liggur hér þvert um Berufjarðardalinn fyrir innan fjarðarbotn og út með að sunnan að Hálsi í Hálsaþinghá eða út í Berufjarðarkaupstað og liggur sá vestur frá Berufjarðarskarði, sem er hér upp af bænum og liggur til Breiðadals, hér um 1/4 míla [talið lengri leið] að lengd; er Berufjörður næsti bær að sunnanverðu en Flaga að norðan; vegurinn er bæði ruddur og varðaður." Berufjarðarskarð heitir skarðið ofan við bæinn Berufjörð og lá leiðin þar niður hliðina, inn fyrir fjarðarbotn og svo út með firðimum sunnanverðum. Götur eða slóða er hvergi að sjá á láglandi, en þær má greina ofar í hliðinni og skarðinu. Á láglandinu eru þær líklega m.a. horfnar í sléttuð tún og undir veg. Í fornleifaskráningarskýrslu segir að gatan hafi líklega horfið í sléttuð tún og undir veg á láglandi. Fornleifavernd ríkisins telur að ekki þurfi að gripa til sérstakra mótvægisáðgerða vegna götunnar á þessu svæði.

Leið (SM-691:002). "Axarvegur liggur upp úr dalbotninum upp bratta kletthjalla og brekkur. Hæstur er hjallinn upp af Vagnbrekku og þar er brattastur jeppavegurinn, sem ruddur var yfir þessa gömlu alfaraheiði nú á sjötta áratugi aldarinnar. Áður lá kaupstaðaleið þeirra Héraðsmanna sem á Djúpavogi versluðu, um Öxi og þar lagði leið sína forðum Hrafnkell Freysgoði, er hann fór sneypuförina á Þingvöll eftir dráp Einars smala þjóðleið frá upphafi landsbyggðar," segir í Sveitum og jörðum í Múlaþingi. "Skarðið, sem er fyrir innan [Flögutind og Grylutind] heitir Berufjarðarskarð. Um það lá þjóðleiðin og var býsna fjölfarin fram að bílaöldinni." ... "Úr Berufjarðardal liggur gamall vegur - nú að nokkru endurbættur - yfir í Skriðdal. Það er kallað að fara Öxi, Axarveg eða jafnvel Axarheiði áður fyrr. Þegar Héraðsmenn fóru kaupstaðarferðir á Djúpavog fóru þeir Öxi. En af Axarvegi lágu götur upp Merkjahrygg, yfir mjótt sund í Ódáðavötnum, síðan um Búdatungur, Hornbrynjuslakka og ofan í Fljótsdal. Þessa leið fóru Fljótsdælingar. Enn má sjá gömlu göturnar upp Merkjahrygginn og nú hefur verið ruddur vegur upp hrygginn vegna stíflugerðar í Ódáðavötnum." Gamla leiðin yfir Öxi lá nokkurn veginn eins og akvegur liggur nú, úr botni Berufjarðar yfir Öxi og í Skriðdal. Þeir sem fóru milli Berufjarðar og Fljótsdals fylgdu leiðinni hins vegar að þeim stað þar sem nú er afleggjari að Ódáðavötnum og héldu þá til vesturs yfir heiðina, eins og kemur fram hér að framan. Vegurinn liggur í gríðarlegum bratta utan í kletthjöllum Berufjarðar megin. Þegar upp á heiðina er komið liggur hann í hlykkjum og hæðum um ógróna og blásna mela. Það byrjar að lækka undan nokkurn veginn við slóðann að Ódáðavötnum á háheiðinni, en hæstur er vegurinn í um 530 m.h.y.s. Ef haldið er til vesturs við Ódáðavatnaveg, yfir í Fljótsdal, hækkar vegurinn enn frekar til vesturs áður en byrjar að lækka undan. Eftir því sem norðar kemur á heiðinni verður gróðurinn einnig meiri og taka við gróin holt og móar beggja vegna níverandi vegar. Mikill fjöldi varða er við eða nærri akveginum á heiðinni milli Berufjarðar og Skriðdals. Margar þeirra hafa eflaust varðað gömlu leiðina. Þó er áberandi hvað vörðunum fækkar á nyrðri hluta heiðinnar, og eru nær engar vörður á alnyrsta hluta leiðarinnar. Ekki fundust þó ummerki um götur eða paldra á leiðinni. Leiðinni stafar stórhætta af veglinum A, B, C og D. Í fornleifaskráningarskýrslu segir að ekki hafi fundist ummerki um götuna. Fornleifavernd ríkisins telur að ekki þurfi að gripa til sérstakra mótvægisáðgerða vegna götunnar á þessu svæði.

Veglina A frá stöð 21000 að Bauluhvammi. Taka þarf tillit til eftirtalinnna fornleifa á þessum kafla (skáletraður texti er tekinn beint úr fornleifaskráningarskýrslu Fornleifastofnunar Íslands ses):

Varða (SM-215:064) í landi Berufjarðar. Rétt neðan við áningarstaðinn við Folaldafoss, fast sunnan við veginn, er vörðubrot. Varðan er vestan megin á grjótholti og er um 100 m suðvestur af veglinu A. Varðan er á grjótholti sem er lítið gróið. Vestan, sunnan og austan við holtið liggur gamli jeppavegurinn en nýrri vegurinn við holtið norðanvert. Vestan megin við holtið er fallega gróið holt. Varðan er um 1 m í þvermál í grunninn og um 0,5 m há. Varðan er ekki gróin fléttum né mosa og gæti þess vegna verið nýleg. Varðan er aðallega hlaðin úr frekar smáum steinum en þó eru nokkrur stærri inn á milli. Varðan stendur á holti, eins og áður sagði, í halla. Varðan er 110 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Vörðunni ætti ekki að þurfa stafa hætta af framkvæmdum. Fornleifavernd ríkisins telur að gera þurfi verktökum grein fyrir tilvist vörðunnar til að koma í veg fyrir að hún raskist af vangá.

Tóftir (SM-215:025) í landi Berufjarðar. "Fyrir utan Beitivelli er Beitivallaklif. Nokkru utar rennur Selá úr Selgili og fellur í Ástuhyl. Milli Selár og Beitivallaklifs eru Neðri-Selbotnar. Ofan við þá er Selhnaus, nokkuð hár klettur og neðan við hann eru Seltættur. Þar mótast enn fyrir kvíum og fleiri byggingum," segir í örnefnaskrá. Selá rennur í allmiklu gili, Selgili, norðan þjóðveggar. Trébrú er á ánni. Vestan við ána nokkru ofan við þjóðveginn er stakur klettahnaus, nefndur Selhnaus. Undir honum er litill sléttlendur völlum og á honum seltóftir. Tóftirnar eru um 100 m norður af miðlinu A. Litill lækur rennur til suðurs austan við tóftirnar. Í kvosinni umhverfis þær er mjög gróið, m.a. lyngi og birki. Guðrún Sveinbjarnardóttir gerði rannsókn á staðnum og segir m.a. í lýsingu hennar: "At the depths of 13-16 cm and 49 cm dark layers with bits of coal in them were found, and were interpreted as floor layers. ... Both underly the floor layers and seem to be in situ, suggesting that the site was not occupied until after 1755. The 30 cm of earth between the two floor layers suggests that two occupations phases occurred." Tóftasvæðið er um 34x16 m að stærð og eru á því tvær tóftir. Vestast er seltóftin, um 17x10 m að stærð og greinist í 4 hólf. Nyrsta hólfíð er stærst, um 7 m langt og um 1 m á breidd og er L-laga. Op er á vesturhlið en einnig er innangengt í næsta hólf sunnan við. Það hólf er um 4x1,5 m að innanmáli og snýr austur-vestur. Op er á suðurhlið þess. Hólfíð er hálfullt af grjóthruni, aðallega hellugrjóti sem mögulega hefur verið í refti. Stór hella er einnig við inngang. Austan við þetta hólf eru tvö samsíða hólf og snúa bæði norður-suður. Hið vestara er um 4,5x1 m að innanmáli og er op á suðurhlið þess. Eystra hólfíð er 3 x1 m að innanmáli og er op á suðurhlið þess. Öll er tóftin mjög sigin og gróin. Hleðslur eru aðallega úr torfi, en þó glittir í grjót á stöku stað. Hæð hleðsla er mest um 0,5 m. Við lækinn, um 10 m austan við seltóftina, er kvíatóft. Hún er hlaðin austan undir klettabrún, og myndar kletturinn vesturvegg tóftarinnar. Tóftin er niðurgrafin og grjóthlaðin að innan. Ytri hluti veggja er að einhverju leyti uppbyggður úr torfi, en að hluta náttúrulegur og myndaður við niðurgröftinn. Grjóthleðslurnar eru að mestu hrundar en 2-3 umför standa. Hæð veggja er mest um 1,2 m, en hæð klettsins sem myndar vesturvegg er um 1,5 m. Op er á suðurhlið tóftarinnar. Tóftirnar eru 81 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi tóftirnar á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að þær raskist af vangá.

Garðlag (SM-215:032) í landi Berufjarðar. Við árósa Berufjarðarar er litil tjörn, sunnan við ána. Frá vesturbakka tjarnarinnar liggur garðlag, torfhlæðið, í sveig. Veglina X mun

liggja yfir leirsker í botni fjarðarins við tjörnina. Garðlagið er einnig innan hættumarka vegna veglínu A, B, C, Y og Hringveggar um sunnanverðan fjörðinn. Umhverfis er gróið og þýft upp undir þjóðveg. Garðlagið er tæplega 100 m langt og liggur í sveig. Breiðast er það um 0,7 m og mest 0,5 m á hæð, en víðast lægra. Garðlagið er mjög greinilegt en ekki sérlega fornlegt. Stungið virðist hafa verið niður með syðri hlið þess og eru þar sums staðar djúpar holur. Garðlagið er 86 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi garðlagið á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að það raskist af vangá.

Veglína C frá stöð 21000 að Bauluhvammi. Taka þarf tillit til eftirtalinna fornleifa á þessum kafla (skáletraður texti er tekinn beint úr fornleifaskráningarskýrslu Fornleifastofnunar Íslands ses):

Tóft (SM-215:060) í landi Berufjarðar. Sunnan Berufjarðarar, sunnan við Beitivelli, eru ræstir túnskikar á tveimur hjöllum og klettaklif á milli. Við austurenda efri túnskikans er dálitill klettastallur og utani honum er tóft. Tóftin er í veglínu C. Umhverfis tóftina er gróinn völlum og lækjarsytra fast austan við hana. Tóftin er mjög sigin út og mosagróin og er mögulegt að um náttúrumyndun sé að ræða. Hún er torfhlaðin, þótt eitthvað grjót virðist gróið niður í svörðinn. Hún er hlaðin undir klettinn, sem myndar vesturvegg hennar að hluta. Hún er um 7x1,5 m að innanmáli og snýr nokkurn veginn norður-suður. Op er á norðurhlið. Hæð hleðslna er mest um 0,5 m að innan, en tóftin er nokkuð niðurgrafin. Tóftin lendir undir fyllingu og mun því raskast. Fornleifavernd ríkisins telur að grafa þurfi könnunarskurð í tóftina til að reyna að komast að aldri hennar og hlutverki og til að gang úr skugga um hvort undir henni leynist eldri mannvistarlög. Niðurstöður slíkrar rannsóknar kunna að leiða til þess að ráðast þurfi í frekari rannsóknir á rústinni.

Árnhús (SM-215:023) í landi Berufjarðar. Árnhúsa er getið í eyðihýlaskrá Olavíusar og hafa því verið í eyði 1775-7 er hann var á ferð um landið. "Suður af fossbrúninni [Ástufoss] er Árnhúsatún. Þar var bær, sem hét Árnhús eða Árnhús ..." segir í örnefnaskrá. "Árnhús inn í dalnum sunnar ár, lengi í byggð, en óstöðugt," segir í Sveitum og jörðum í Múlaþingi. Tóftir Árnhúsa eru ofan við Ástufoss, sunnan árinna, fast neðan við klettabelti sem þar liggur í norður-suður. Veglína C liggur þvert yfir bæjarstæðið auk þess sem veglína B liggur skammt norðan við það. Bæjarstæðið er á grónum velli undir klettabelti, og er heimatúnið klofið í tvennt af á. Guðrún Sveinbjarnardóttir gerði rannsóknir á tóftunum og segir eftirfarandi í skýrslu hennar: "The farm was placed at a height of about 73 m.a.s.l., approximately half-way up the valley on the southern side of the river. It was occupied on and off at least until the late 19th century, when it had two holdings. The remains of the two dwelling complexes and some outbuildings, all well preserved, are placed on a relatively small area of grassland, just below the fairly steep valley-side. A stream cuts through the homefield area which is bounded by an enclosure bank on the eastern side." Á svæði sem er um 150x90 m að stærð og snýr norðursuður eru tóftir sjö mannvirkja auk túngarðs sem umlykur heimatúnið að hluta. Hér verður hverju mannvirki lýst og þeim gefinn bókstafur til aðgreiningar. Eins og fram hefur komið eru ummerki tveggja bæjarhóla í túni Árnhúsa og eru þeir sitt hvoru megin árinna sem rennur um túnið. Nyrðri bæjarhóllinn (A) er um 18x10 m að stærð og snýr norður suður. Tóftin er jafn stór hólnum, hlaðin úr torfi og grjóti, gróin og sigin. Hún greinist í fjögur hólf og er innangengt á milli þeirra allra. Op er á austurhlið, og virðist hafa verið megininngangur, en einnig er op á norðurhlið tóftarinnar. Um op á austurhlið tóftar er gengt inn í hólf 1-3. Hólf 1 er til suðurs við innganginn. Það er um 1,5x2,5 m að innanmáli og snýr austur-vestur. Hólf 2 er norðan við innganginn. Það er

3x2 m að innanmáli og snýr norður-suður. Hólf 3 er vestan við innganginn og liggur um 2 m langur gangur frá honum að hólfinu. Það er um 3x2,5 m að innanmáli og snýr norður-suður. Úr hólf 3 liggur um 3 m langur gangur til norðurs að hólf 4. Það er um 3,5x2 m að innanmáli og snýr austur-vestur. Á því er op til norðurs. Hleðsluhæð í tóft A er mest syðst, um 1,5 m, en þar er tóftin niðurgrafin. Sunnan við lækinn er bæjarhóll B. Hann er um 20x10 m að stærð og snýr norður-suður. Hann er ekki eins glöggur og A, og er suðurhlutinn sérstaklega óljós. Tóftin er jafn stór hólnum og greinist í fimm hólf. Hólf 1 og 2 eru nyrst, og er gengið inn í þau um op á austurhlið. Hólf 1 er um 3x1,5 m að stærð og snýr austur-vestur. Samsíða því er hólf 2, sem er mun ógreinilegra. Það er um 3x2 m að innanmáli og snýr austur - vestur. Sunnan við hólf 2 er hólf 3. Gengið er inn í það um op á austurhlið, en milli þess og hólfins er um 4 m langur gangur. Hólf 3 er um 3,5x1,5 m að stærð og snýr norður-suður. Vestan við hólf 3 er hólf 4. Það er um 4x2 m að innanmáli og snýr norður-suður. Ekkert greinilegt op er á hólfinu. Sunnan við hólf 3 er hólf 5 og er gengt á milli þeirra. Hólf 5 er um 4x3 m að stærð og er opið til austurs. Sunnan við hólf 5 er óljós þúfnamyndun, en engin greinileg hólf. Tóftin er aðallega úr torfi, en grjót á stöku stað. Hleðsluhæð er mest um 1 m. Umhverfis túnið sunnan- og austanvert er túngarður (C). Garðurinn er um 82 m á lengd og nær frá brekku niður að læk í nokkrum hlykkjum. Garðurinn er hlaðinn torf- og grjóthlaðinn í suðurhluta en úr grjóti að öðru leyti. Í garðinum er meðalstórt og smátt grjót vaxið fléttum og mosa. Breiðastur er garðurinn um 1,5 m og hæstur um 1,3 m, en að mestu aðeins um 0,4 m hár. Garðurinn er ekki greinanlegur vestan megin við lækinn, að frátöldu um 6 m löngu garðbroti norðvestast í túninu. Nyrst í Árnhusatúni er tóft D. Hún er hlaðin úr torfi og grjóti og er 6x6 m að utanmáli. Hún ereinföld, um 3x2 m að innanmáli. Veggirnir eru um 2 m að þykkt þar sem þeir eru þykkastir og hæð þeirra er um 0,8 m. Tóftin snýr frá vestri til austurs og er op á austurhlið. Þúfa er í tóftinni miðri, en undir henni er grjót. Sums staðar sést í grjót í veggjum en annars er tóftin algróin. Norðvestast í túninu er tóft E. Hún er um 13x5 m að utanmáli og snýr austur-vestur. Tóftin er torf- og grjóthlaðin og niðurgrafin að innan en hleðsluhæð er allt að 1,3 m. Tóftin greinist í tvö hólf. Eystra hólf 3 er um 7x2 m að innanmáli og eru op á suður- og austurhlið þess. Nyrðra hólf 3 er hringmyndað og um 2 m í þvermál. Austan við tóftina er nokkurt þýfi og gæti hafa verið mannvirki þar. Suðvestan við bæjarhóll B, í brekkurótinni undir klettunum eru tóftir F. Tóftirnar eru tvær og eru um 6 m á milli þeirra. Báðar eru torfhlaðnar og grafnar inn í brekkuna að sunnanverðu. Eystri tóftin er um 6x6 m að utanmáli og greinist í tvö hólf. Syðra hólf 3 er um 3x2 m að stærð og snýr austur-vestur. Op er á norðurhlið þess yfir í nyrðra hólf 3, sem er mun ógreinilegra. Það er um 3x1 m að stærð og snýr austurvestur. Ekkert greinilegt op er á því. Hleðsluhæð er mest um 1 m að innan en 0,5 m að utanverðu. Vestari tóftin er mun signari og fornlegri. Hún er um 6x6 m að stærð og greinist í tvö hólf. Op er á norðurhlið beggja hólf 3. Eystra hólf 3 er um 3x1 m að innanmáli og snýr norður-suður. Vestara hólf 3 er um 5x1,5 m að innanmáli og snýr einnig norður-suður. Hleðsluhæð er mest um 0,4 m. Tóft G er suðaustast í túninu, í brekkurótinni fast innan við túngarð C. Tóftin er einföld, torf- og grjóthlaðin, og grafin inn í brekkuna að sunnanverðu. Hún er um 6x4 m að utanmáli, og snýr austurvestur. Innanmál er um 1,5x1,5 m. Op er austast á norðurhlið. Hleðsluhæð er mest um 0,5 m. Syðst í Árnhusatúni, við utanverðan túngarð C, er tóft H. Hún er um 5x2,5 m að utanmáli. Tóftin er einföld, um 1x2 m að innanmáli og snýr suðvestur-norðaustur. Op er á norðausturhlið. Túngarður C myndar vesturvegg tóftarinnar. Í honum er grjót en í öðrum veggjum virðist ekki vera grjót. Þykkt veggjanna er mest um 1,5 m og hæð þeirra um 1 m. Bæjarhóll (A) Árnhus og fleiri rústir sem tilheyrðu bænum munu lenda í veglinunni eða fara undir fyllingu. Fornleifavernd ríkisins telur að rannsaka þurfi bæjarhóllinn og aðrar tóftir sem raskað verður með fornleifauppgrefti. Athygli er vakin á því að slík rannsókn er tímafrek og kostnaðarsöm

og því þarf að hefjast handa við hana tímanlega áður en framkvæmdir hefjast.

Varða (SM-215:063) í landi Berufjarðar. *Varða er á malarás sunnan Berufjarðarár, um 1 km innan við Berufjarðarárbrú. Hún er rétt neðan við háspennulínuna sem liggur austur-vestur inn dalinn. Varðan er um 20 m norður af veglínu C. Á hálfgrónum malarás. Varðan er heldur sigin og e.t.v. nær að tala um grjótdýs. Hún er um 1,5x1,5 m að stærð og um 0,7 m á hæð. Hún er nokkuð fornleg því steinar eru grónir mosa og skófum. Varðan er í veglínunni og mun því raskast. Varðan hefur verið staðsett með GPS-mælingu og skráð. Fornleifavernd ríkisins telur að þetta sé fullnægjandi mótvægisáðgerð. Bent skal á að sækja þarf um leyfir til Fornleifaverndar ríkisins til að fjarlægja vörðuna, sbr. 10 gr. Þjóðminjalaga.*

Hellrar (SM-215:022) í landi Berufjarðar. *"Nokkru innar [en Gvöndarlón] eru helliskútar undir neðsta klettabeltinu í Fellinu. Þeir voru stundum notaðir sem fjárskjól og ævinlega kallaðir Hellrar," segir í örnefnaskrá. Hellarnir eru eins og segir undir eða í neðsta klettabeltinu í Fellinu sunnan Berufjarðarár, um 550 m innan við Berufjarðarárbrú. Skammt ofan við háspennulínu, um 100 m suður af miðlínu veglínu C. Efst í gróinni en grýttri brekku undir hamrabelti. Tveir fjárhellar eru nefndir í sóknarlýsingu frá 1840 og er annar þeirra sennilega hinn sami og hér um ræðir en hinn sá hinn sami og 029. Hellarnir sem hér eru skráðir eru raunar þrír á um 46 m löngum kafla meðfram hamrabeltinu. Sá vestasti (A) er þeirra mestur og mun vera nefndur Ullarhellir, en þar var ull geymd eftir að fé hafði verið rúið í réttinni (B) austan hans. Hellirinn er um 9 m djúpur og opið um 5 m breitt en hellirinn mjókkar lítilliga inn á við. Lofthæðin er mest um 2 m. Engin mannaverk eru í eða við hellinn. Um 10 m austan við hellinn er skúti undir hamrabeltinu sem hlaðið hefur verið fyrir og mynduð rétt (B). Hún er um 10x7 m að innanmáli og slútir hamarinn yfir hana að hluta. Op er á austurhlið. Hleðslur eru úr grjóti og nokkuð signar. Hæð þeirra er mest um 0,8 m og umfór 4. Um 10 m austan við réttina er annar skúti (C) undir hamrinum. Sá er mun lægri en hinn og er lofthæð hvergi meiri en 1 m en lækkar inn á við. Hlaðið hefur verið fyrir munnann á um 13 m kafla og þannig girt fyrir hann. Hleðslan er úr grjóti og mjög sigin. Hún er einföld, um 0,2 m á hæð og víðast aðeins eitt umfar. Op er við vesturenda hleðslunnar. Fjárskýlið er 97 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi staðinn á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að fjárskýlið raskist af vangá.*

Garðlag (SM-215:032) í landi Berufjarðar. *Við árósa Berufjarðarár er lítil tjörn, sunnan við ána. Frá vesturbakka tjarnarinnar liggur garðlag, torfhláðið, í sveig. Veglína X mun liggja yfir leirsker í botni fjarðarins við tjörnina. Garðlagið er einnig innan hættumarka vegna veglínu A, B, C, Y og Hringveggar um sunnanverðan fjörðinn. Umhverfis er gróið og þýft upp undir þjóðveg. Garðlagið er tæplega 100 m langt og liggur í sveig. Breiðast er það um 0,7 m og mest 0,5 m á hæð, en víðast lægra. Garðlagið er mjög greinilegt en ekki sérlega fornlegt. Stungið virðist hafa verið niður með syðri hlið þess og eru þar sums staðar djúpar holur. Garðlagið er 77 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi garðlagið á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að það raskist af vangá.*

Veglína E frá stöð 21000 að Bauluhvammi. Taka þarf tillit til eftirtalinnar fornleifa á þessum kafla (skáletraður texti er tekinn beint úr fornleifaskráningarskýrslu Fornleifastofnunar Íslands ses):

Beitivalla), um 100 m sunnan níverandi þjóðvegur um Öxi, er smalabyrgi og við það fjögur vörðubrot (eða mögulega refagildrur). Nokkrir stórir og áberandi steinar eða björg eru rétt innan við klettabrúnina og er byrgið hlaðið við þau. Byrgið sjálft er um 140 m norður af miðlínu B, miðja vega milli veglína A og B og er því látið fylgja skráningunni. Á grýttri en lynggróinni klöpp. Byrgið er um 1,7 x 1,3 m að innanmáli og er afar þröngur inngangur í það á suðurhlið. Stór jarðföst björg mynda suður og norðurhliðar byrgisins. Austur- og vesturhliðar eru bæði úr jarðföstum steinum og hleðslum á milli og yfir. Hæð veggja er mest um 1,6 m þar sem um björg er að ræða, en hleðsluhæð mest um 1 m í vesturvegg. Umför eru allt að fimm. Grjót er einnig í botni byrgisins en það er algróið lyngi. Um 15 m norðan við byrgið og nær klettabrúninni eru þrjár grjóthrúgur. Tvær þeirra eru um 1x1 m að utanmáli og 0,5 m á hæð. Eitthvað af grjóti er í kringum þær sem bendir til að um vörðubrot sé að ræða, eða að ekki hafi verið lokið við hleðsluna. Þriðja hrúgan er aðeins nokkrir steinar, tvö umför. Um 40 m norðan við byrgið, uppá næsta klettahnaus, er fjórða grjóthrúgan. Sú er ólík hinum þremur. Þótt hún sé hrúnin má greina að hún er stokklaga og opin að innan og því mögulega leifar refagildru. Tóftin er 91 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi tóftina á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að hún raskist af vangá.

Hleðsla (SM-215:061) í landi Berufjarðar. Í um 100 m hæð y.s. liggur níverandi þjóðvegur eftir sléttum og grónum völlum milli klettaklifa norðan Berufjarðará. Vellir þessir heita Beitivellir og Beitivallaklif heitir hamrabeltið neðan þeirra. Á Beitivallaklifi, sunnan ár, um 100 m sunnan við Fólaldafoss, er hleðsla á klettabrúninni... Á mosagróinni klettabrún.

Hleðslan er gróin mosa og skófum. Hún er U-laga, opin til norðvesturs. Hún er hlaðin úr misstóru grjóti, mest 2 umför. Utanmál hennar er um 1,5x1 m og snýr austur-vestur. Ekkert grjóthrun er umhverfis hleðsluna. Önnur áþekk hleðsla 062 er um 50 m sunnar á klettabrúninni. Tilgangur hleðslunnar er óþekktur en mögulega er þetta varða sem aldrei var kláruð. Annar möguleiki er að um refagildru sé að ræða, en fé var beitt á völlumum. Hleðslan er 57 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi hleðsluna á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að hún raskist af vangá.

Hleðsla (SM-215:062) í landi Berufjarðar. Á stalli ofan við Berufjarðará, þar sem hún rennur neðan við Beitivelli, er hleðsla. Hún er í línu við hleðslu 061, um 15 m suðaustan við hana. Hleðslan er vestarlega á stallinum. Hún er um 28 m vestur af veglínu B. Hleðslan er á klapparholti ofan við Berufjarðará. Klapparholtið er nokkuð gróið mosa og lyngi en þó grýtt. Hvalbök standa upp úr holtinu við. Hleðslan er lág og stokklaga. Hún er um 1,2 m á lengd, 0,5 m á breidd og 0,3 m á hæð, en ekkert greinilegt op er á henni. Mest er hleðslan tvö umför. Hugsanlega hefur hún þjónað tilgangi refagildru. Hleðslan er 20 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi hleðsluna á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að hún raskist af vangá.

Árnús (SM-215:023) í landi Berufjarðar. Sjá umfjöllun hér að ofan. Bæjarhóll (B) Árnúss og fleiri rústir sem tilheyrðu bænum munu fara undir fyllingu. Fornleifavernd ríkisins telur að rannsaka þurfi bæjarhólinn og aðrar tóftir sem raskað verður með fornleifauppgreiftri. Athygli er vakin á því að slík rannsókn er tímafrek og kostnaðarsöm og því þarf að hefjast handa við hana tímanlega áður en framkvæmdir hefjast.

Varða (SM-215:063) í landi Berufjarðar. Sjá umfjöllun hér að ofan. Varðan er 26 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi vörðuna á meðan á

framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að hún raskist af vangá.

Hellrar (SM-215:022) í landi Berufjarðar. Sjá umfjöllun hér að ofan. Fjárskýlið er 97 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi staðinn á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að fjárskýlið raskist af vangá.

Garðlag (SM-215:032) í landi Berufjarðar. Sjá umfjöllun hér að ofan. Garðlagið er 77 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi garðlagið á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að það raskist af vangá.

Veglína F frá stöð 21000 að Bauluhvammi. Veglína F fylgir veglínu A að stöð 24000. Taka þarf tillit til eftirtalinnna fornleifa við veglínu F:

Varða (SM-215:064) í landi Berufjarðar. Sjá umfjöllun hér að ofan. Varðan er 110 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Vörðunni ætti ekki að þurfa stafa hætta af framkvæmdum. Fornleifavernd ríkisins telur að gera þurfi verktökum grein fyrir tilvist vörðunnar til að koma í veg fyrir að hún raskist af vangá.

Tóftir (SM-215:025) í landi Berufjarðar. Sjá umfjöllun hér að ofan. Tóftirnar eru 81 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi tóftirnar á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að þær raskist af vangá.

Garðlag (SM-215:032) í landi Berufjarðar. Sjá umfjöllun hér að ofan. Garðlagið er 63 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi garðlagið á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að það raskist af vangá.

Veglína X (stöð 500 – 4460) liggur um botn Berufjarðar frá Reiðeyri sunnan fjarðar í sveig norður árósa Berufjarðarar og sveigir þaðan til austurs meðfram sjónum. Hún liggur þvert yfir víkina vestan Staðareyrar og sameinast núverandi Hringvegi austan Hvannabrekku. Taka þarf tillit til eftirtalinnna fornleifa á þessum kafla (skáletraður texti er tekinn beint úr fornleifaskráningarskýrslu Fornleifastofnunar Íslands ses):

Gata (SM-215:014) í landi Berufjarðar. Sjá umfjöllun hér að ofan. Í fornleifaskráningarskýrslu segir að á um 60 m löngum kafla megi greina götupaldra meðfram sjónum sunnan túna, suðvestur af Berufjarðarbæ. Þar megi mest greina 4-6 paldra sem liggja samsíða í austur-vestur á um 10 m breiðu svæði. Gatan er í veglínu. Fornleifavernd ríkisins telur að mæla þurfi götun upp með GPS – tæki og færa hana inn á loftmynd eða kort áður en framkvæmdir hefjast.

Gerði (SM-215:055) í landi Berufjarðar. *Fast vestan við sléttuð tún niður undan bæ 001, vestan við bæjarlækinn, er gróinn kletthóll. Við klettinn er grjóthlaðið aðhald og garðbrot. Mannvirkjumum stafar stórhætta af veglínu W, Y og X. Í túnjaðri, fast innan tungirðingar. Garðbrotið liggur í norður-suður, með klettinum vestanverðum, og er um 40 m langt. Það er hlaðið úr stóru grjóti en hleðslan er að mestu fallin og gróin í svörð. Mögulega er garðbrot þetta hluti af vörslugarði 033. Sunnan undir klettinum er grjóthlaðið aðhald við garðinn að austanverðu, og myndar garðbrotið þannig vesturhlið þess og kletturinn norðurhlið. Utanmál aðhaldsins er um 14x8 m og hallar því nokkuð til suðurs. Hleðslur eru úr grjóti, fremur stóru í austur- og vesturhliðum, en smærra í suðurhlið. Ekkert greinilegt op er á loftinu, en hefur mögulega verið í norðausturhorni, við klettinn. Hleðslur eru fallnar og*

grónar og hæð þeirra um 0,5 m. Gerðið er 52 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi gerðið á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að það raskist af vangá.

Garðlag (SM-215:033) í landi Berufjarðar. "Suður af Hjallskletti [030] er litið sker, sem flæðir yfir og heitir kerling, en innar er Selasteinn einnig í sjó. Selasteinninn er endi á vörzlugarði, sem lá inn fyrir neðan tún og upp fyrir innan það og sést móta fyrir honum hér og þar allt upp undir Krosslækjarfoss," segir í örnefnaskrá. Garðbrot er í fjörunni neðan túna í Berufirði og stafar stórhætta af veglínu Y. Það sem greinanlegt er af garðinum liggur frá fjöru og út í sjó. Um 20 m austan við garðinn, þar sem hann er stórgrýttastur, er vör og upp af henni naust 030. Fjaran er sandfjara en þó einnig nokkuð grýtt. Suðausturendi garðsins, sá hluti sem greinanlegur er, liggur úr fjöru og niður í sjó. Garðurinn liggur í sveig og endar á Selasteini, en er vart greinanlegur á háflóði. Um 20 m innan við Selasteininn verður garðurinn stórgrýttari. Þar liggur sveigur af stóru grjóti upp við hann, mögulega hrun úr garðinum. Garðurinn endar svo í fjörunni. Hann virðist um 40 m á lengd (sést ekki nógu vel þar sem hluti hans er undir sjó), 1 m á breidd og hæstu steinar um 70-80 cm háir. Garðurinn hefur nú að mestu verið jafnaður út en samkvæmt heimildarmanni lá garðurinn með sjó en sveigði svo upp fyrir veg í heimatúnsjaðri. Grjót var tekið úr honum þegar hlaðin var rétt í landi Berufjarðar, vestan við bæinn. Garðlagið er í 1 m fjarlægð frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að mæla þurfi garðlagið upp með GPS – tæki. Bent skal á að sækja þarf um leyfir til Fornleifaverndar ríkisins til að fjarlægja garðlagið, sbr. 10 gr. Þjóðminjalaga.

Tóftir (SM-215:030) í landi Berufjarðar. "... í fjörunni og utar með sjónum er Lækjarós. Fyrir utan hann er nafnlaus klettur, en næsti klettur þar fyrir utan heitir Hjallsklettur. Á honum er Hjallur, sem er þó aðeins tótt. Nafnið Hjallur virðist stundum merkja allan klettinn. Innan við klettinn er bátauppsátur og heitir Vör og upp af henni Naust," segir í örnefnaskrá. Hjallsklettur er litill klettatangi beint framundan kirkjunni 002 og gamla bænum 001 í Berufirði. Tóftir nausts og hjalls eru austan og á Hjallskletti... Utan við Hjallsklett er Staðareyri og vik með grýttri sandfjöru á milli. Sandfjara er einnig vestan við Hjallsklett, en sléttuð tún norðan hans og heim að bæ. Minjarnar eru á svæði sem er um 32x22 m og snýr norðursuður. Nyrst er hjallstóft (A). Hún er um 6x4,5 m og snýr austur vestur. Hún er opin bæði til austurs og vesturs. Hleðslur eru úr torfi og grjóti, um 1 m á hæð og 3 umför. Um 5 m suðvestan við tóft A er naust (B). Það er um 10x8 m að utanmáli, um 9x5 m að innanmáli og snýr norður suður. Naustið er hlaðið upp við klettinn og niðurgrafið að austanverðu en upphlaðið að norðan og vestan. Hleðslur eru úr torfi og grjóti, allt að 1,5 m á hæð og 5 umför. Naustið er opið til suðurs að vörinni (C). Samkvæmt Braga Gunnlaugssyni, heimildamanni, f auk naustið í aftakaveðri 1953 og stóð þá aðeins tóftin eftir. Vörin (C) er beint framundan naustinu á milli Hjallskletts, sem myndar skjól að austan, og lægri klettarana að vestan. Á milli þeirra eru um 6 m og hefur allt grjót verið hreinsað úr fjörunni. Tóftirnar eru 16 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi tóftirnar á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að þær raskist af vangá.

Varða (SM-215:053) í landi Berufjarðar. Á landamerkjum Berufjarðar og Hvannabrekku eru þrjár hálfgrónir malarhólar. Syðst á toppi neðsta hólsins er varða. Hún er um 100 m norður af veglínu Y og W. Grjóturð er á toppi hólsins en gróið næst vörðunni. Varðan er að mestu fallin. Grunnflötur hennar er um 1 m í þvermál og hæð um 0,5 m. Varðan er 87 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi vörðuna á meðan

á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að hún raskist af vangá.

Garðlag (SM-215:054) í landi Berufjarðar. Hlaðinn garður er um 1.6 km austur af bæ 001, fast við fjöruborð í litilli vik. Garðurinn er um 30 m sunnan við veglínu Y en er einnig í stórhættu vegna veglínu Z. Garðurinn er um 15 m vestur af efsta hluta fjöru við vik og fast norðan og vestan við hann eru tún. Garðurinn liggur frá norðaustri til suðvesturs og er um 1 m á breidd, 22 m á lengd og hálfur metri á hæð. Garðurinn er gróinn en sums staðar sést í grjót. Ekki sést þó hvort garðurinn sé vandlega hlaðinn eða hvort grjót hafi einungis verið sett í ílanga hrúgu til að mynda einhverskonar garð. Garðlagið er 17 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi garðlagið á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að það raskist af vangá.

Leið (SM-691:001). Sjá umfjöllun hér að ofan. Í fornleifaskráningarskýrslu segir að gatan hafi líklega horfið í sléttuð tún og undir veg á láglandi. Fornleifavernd ríkisins telur að ekki þurfi að grípa til sérstakra mótvægisáðgerða vegna götunnar á þessu svæði.

Veglina Y fylgir ströndinni um norðanverðan Berufjörð og liggur á stuttum köflum úti í sjó. Taka þarf tillit til eftirtalinnna fornleifa á þessum kafla (skáletraður texti er tekinn beint úr fornleifaskráningarskýrslu Fornleifastofnunar Íslands ses):

Gata (SM-215:014) í landi Berufjarðar. Sjá umfjöllun hér að ofan. Í fornleifaskráningarskýrslu segir að á um 60 m löngum kafla megi greina götupaldra meðfram sjónum sunnan túna, suðvestur af Berufjarðarbæ. Þar megi mest greina 4-6 paldra sem liggja samsíða í austur-vestur á um 10 m breiðu svæði. Gatan er í veglínu. Fornleifavernd ríkisins telur að mæla þurfi götun upp með GPS – tæki og færa hana inn á loftmynd eða kort áður en framkvæmdir hefjast.

Gerði (SM-215:055) í landi Berufjarðar. Sjá umfjöllun hér að ofan. Gerðið er 51 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi gerðið á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að það raskist af vangá.

Tóft (SM-215:035) í landi Berufjarðar. "Neðarlega við lækinn er Myllutótt." segir í örnefnaskrá. Tóftin er við bæjarlækinn í túninu neðan (sunnan) við bæinn. Tóftinni stafar stórhætta af veglínu W en er einnig innan hættumarka vegna veglínu og nýrrar heimreiðar að Berufirði. Myllutóftin er rétt neðan við bæinn á litlu nesi eða eyju við bæjarlækinn. Hægt væri að kalla þetta eyju þar sem litil lækjarspræna sker svæðið frá túninu vestan vegin. Þetta nes er 13 m breitt og 20 m langt. Lækurinn er 2 m á breidd þar sem hann er breiðastur og nokkuð grýttur. Vestan við nesið eru slegin tún og einnig austan við lækinn. Tóftin er norðarlega á miðju nesinu. Op er á tóftinni til austurs og er það um 1 m breitt. Tóftin er um 3 m breið, 5 m löng og um 1 m á hæð þar sem hún er hæst. Á stöku stað sést í grjót. Tóftin snýr frá austri til vesturs og rennur bæjarlækurinn allt í kring um nesið sem hún stendur á, nema til vesturs þar sem einungis lítil spræna rennur, og er hún að hluta til undir grasinu. Myllutóftin er 86 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi tóftina á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að hún raskist af vangá.

Garðlag (SM-215:033) í landi Berufjarðar. Sjá umfjöllun hér að ofan. Garðlagið er í 11 m fjarlægð frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að varveita beri garðlagið ef þess er kostur. Merkja þarf garðlagið á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að það raskist af vangá. Ef ekki reynist unnt að komast hjá raski á garðlaginu þarf að

sækja um leyfi til Fornleifaverndar ríkisins til að fjarlægja það, sbr. 10 gr. Þjóðminjalaga.

Tóftir (SM-215:030) í landi Berufjarðar. Sjá umfjöllun hér að ofan. Tóftirnar eru einungis 3 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að vegna nálægðar við fyrirhugað framkvæmdasvæði þurfi að mæla hjallinn, naustið og vörina nákvæmlega upp. Þá þurfi að grafa könnunarskurð í tóftirnar til að reyna að komast að aldri þeirra.

Beruhóll (SM-215:051) í landi Berufjarðar. *"Nedjarlega í fjalli er Sótabotn í leiðinni, en Sóti var eiginmaður Beru, sem jörðin og fjörðurinn draga nafn af í Þjóðsagnafræðum. Þau hjón urði ásamt fleira fólki úti í galdrahrið sem á þau var mögnuð á Öxi en þau héldu heim í úr veislu á Héraði. Sóti hrapaði fyrir björg niður í botninn, samferðafólkið var til á Mannabeinahjalla í Kjalfelli, en Bera hálsbrotnaði, er reiðskjóti hennar stakk sér beint í hesthúsið, áður en hún kæmist af baki. Hún var molduð á staðnum, og heitir þar síðan Beruhóll," segir í Sveitum og jörðum í Múlaþingi. Hóllinn er í túnjaðri um 200 m suðaustan við bæinn 001. Hólnum stafar stórhætta af veglinu W en hann er einnig um 90 m norðan við veglinu Y. Hóllinn er einungis örfáa metra frá sjó (til suðurs) og eru sléttuð tím vestan, austan og norðan við hann. Hóllinn stendur mjög greinilega upp úr tímumum í kring og er um 14 m á hæð, 58 m á lengd og 27 m á breidd. Hóllinn er algróinn og þýfður en steinar standa upp úr á stöku stað, líklegast hafa þeir verið settir þar þegar tímín voru grjóthreinsuð. Einstaka rofabarð hefur myndast í hólunum, líklegast vegna ágangs sauðfjár. Hæsti punktur er á hólunum norðaustanverðum. Engin mannaverk eru greinanleg á hólunum. Hóllinn er 70 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi hólunum á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að hann raskist af vangá.*

Varða (SM-215:053) í landi Berufjarðar. Sjá umfjöllun hér að ofan. Varðan er 74 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi vörðuna á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að hún raskist af vangá.

Garðlag (SM-215:054) í landi Berufjarðar. Sjá umfjöllun hér að ofan. Garðlagið er 17 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi garðlagið á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að það raskist af vangá.

Leið (SM-691:001). Sjá umfjöllun hér að ofan. Í fornleifaskráningarskýrslu segir að gatan hafi líklega horfið í sléttuð tún og undir veg á láglandi. Fornleifavernd ríkisins telur að ekki þurfi að grípa til sérstakra mótvægisáðgerða vegna götunnar á þessu svæði.

Veglina W (stöð 0 – 3630) er samsíða veglinu Y en liggur nokkuð norðar eða fjær ströndinni. Taka þarf tillit til eftirtalinnna fornleifa á þessum kafla (skáletraður texti er tekinn beint úr fornleifaskráningarskýrslu Fornleifastofnunar Íslands ses):

Gata (SM-215:014) í landi Berufjarðar. Sjá umfjöllun hér að ofan. Í fornleifaskráningarskýrslu segir að á um 60 m löngum kafla megi greina götupaldrá meðfram sjónum sunnan túna, suðvestur af Berufjarðarbæ. Þar megi mest greina 4-6 paldra sem liggja samsíða í austur-vestur á um 10 m breiðu svæði. Gatan er í fyllingu. Fornleifavernd ríkisins telur að mæla þurfi götun upp með GPS – tæki og færa hana inn á loftmynd eða kort áður en framkvæmdir hefjast.

Gerði (SM-215:055) í landi Berufjarðar. Sjá umfjöllun hér að ofan. Gerðið lendir í veglinu. Fornleifavernd ríkisins telur að grafa þurfi könnunarskurð í gerðið til að reyna að komast að

aldri þess.

Tóft (SM-215:035) í landi Berufjarðar. Sjá umfjöllun hér að ofan. Myllutóftin er 22 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi tóftina á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að hún raskist af vangá

Mógrafir (SM-215:036) í landi Berufjarðar. *"Fyrir utan Fitina eru Mógrafir. Nefnið helzt, þó að nú sé búið að fylla þær upp," segir í örnefnaskrá. Kirkjugarður 002 er sunnan við gamla bæinn 001, en sunnan kirkjugarðsins eru sléttuð tún sem hallar til suðurs. Þar neðan við garðinn voru mógrafir, sem nú hafa verið fylltar. Mógrafirnar eru innan hættumarka*

vegna veglínu W og nýrrar heimreiðar að Berufirði. Í sléttuðu túni. Ekki sjást merki um mógrafirnar en þær munu hafa verið staðsettar 82 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að ekki þurfi að grípa til sérstakra mótvægisáðgerða vegna mógrafanna.

Beruhóll (SM-215:051) í landi Berufjarðar. Sjá umfjöllun hér að ofan. Hóllinn er einungis 10 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að leggja beri áherslu á að varðveita hólinn með því að girða hann af á meðan á framkvæmdum stendur. Ef ekki verður komist hjá raski á hólnum þarf að grafa könnunarskurð í hann til að komast að því hvort hann er manngerður. Niðurstaða slíkrar rannsóknar gæti leitt til þess að ráðast þurfi í frekari rannsóknir á hólnum.

Varða (SM-215:053) í landi Berufjarðar. Sjá umfjöllun hér að ofan. Varðan er 48 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi vörðuna á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að hún raskist af vangá.

Garðlag (SM-215:054) í landi Berufjarðar. Sjá umfjöllun hér að ofan. Garðlagið er 17 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi garðlagið á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að það raskist af vangá.

Leið (SM-691:001). Sjá umfjöllun hér að ofan. Í fornleifaskráningarskýrslu segir að gatan hafi líklega horfið í sléttuð tún og undir veg á láglendi. Fornleifavernd ríkisins telur að ekki þurfi að grípa til sérstakra mótvægisáðgerða vegna götunnar á þessu svæði.

Leið (SM-691:003). *"Auk þessara leiða lá innansveitavegurinn um hlað. Er B[erufjörður] því á krossgötum." Segir í Sveitum og jörðum í Múlapingi. Hluti gamla innansveitavegarins er enn til staðar í Berufirði og liggur austur-vestur milli kirkjunnar 002 og gamla bæjarins 001. Hann liggur af hlaðinu og austur á túnin en endar nú þar. Einbreiður malarvegur. Vegurinn er innan áhrifasvæðis vegna nýrra heimreiða að Berufirði og Hvannabrekku, og vegna veglínu W. Í frummatsskýrslu kemur ekki fram hversu langt frá framkvæmdasvæðinu vegurinn liggur. Hann er heldur ekki sýndur á loftmynd í teikningahefti. Af lýsingu í fornleifaskráningarskýrslu virðist mega ætla að hann liggi nokkuð langt frá áhrifasvæði veglínu W. Fornleifavernd ríkisins telur að ekki þurfi að grípa til sérstakra ráðstafana vegna vegarins. Þó er minnt á 10. gr. þjóðminjalaga þar sem segir m.a. að enginn megi spilla fornleifum nema með leyfi Fornleifaverndar ríkisins.*

Veglina Z (stöð 0 – 2620) liggur þvert yfir fjörðinn, frá núverandi Hringvegi við Reiðeyri sunnan fjarðar og norður á vestanverða Staðareyri. Taka þarf tillit til eftirtalinna fornleifa á

Þessum kafla:

Garðlag (SM-215:059) í landi Berufjarðar. Sjá umfjöllun hér að ofan. Garðlagið er 95 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi garðlagið á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að það raskist af vangá.

Gata (SM-215:014) í landi Berufjarðar. Sjá umfjöllun hér að ofan. Í fornleifaskráningarskýrslu segir að ekki sjáist merki um götuna í sunnanverðum firðinum og að henni hafi sennilega þegar verið raskað þar af vegagerð. Fornleifavernd ríkisins telur að ekki þurfi að grípa til sérstakra mótvægisáðgerða vegna götunnar á þessu svæði.

Garðlag (SM-215:054) í landi Berufjarðar. Sjá umfjöllun hér að ofan. Garðlagið er 20 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi garðlagið á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að það raskist af vangá.

Veglína Q (stöð 0 – 3320) liggur í stórum sveig yfir innanverðan Berufjörð, frá núverandi Hringvegi utan við Reiðeyri sunnan fjarðar og norður á vestanverða Staðareyri. Taka þarf tillit til eftirtalinnna fornleifa á þessum kafla:

Yxnahellir (SM-215:031) í landi Berufjarðar. Sjá umfjöllun hér að ofan. Yxnahellir mun lenda undir fyllingu. Í fornleifaskráningarskýrslu segir að engin mannaverk séu á hellinum. Fornleifavernd ríkisins telur að mæla þurfi hellinn nákvæmlega upp áður en framkvæmdir hefjast á svæðinu. Bent skal á að sækja þarf um leyfir til Fornleifaverndar ríkisins til að raska fornleifum, sbr. 10 gr. Þjóðminjalaga.

Gamligarður (SM-215:021) í landi Berufjarðar. Sjá umfjöllun hér að ofan. Garðurinn er í veglínu og mun því raskast. Fornleifavernd ríkisins telur að mæla þurfi garðinn nákvæmlega upp með GPS – tæki áður en framkvæmdir hefjast. Bent skal á að sækja þarf um leyfir til Fornleifaverndar ríkisins til að raska garðinum, sbr. 10 gr. Þjóðminjalaga.

Gata (SM-215:014) í landi Berufjarðar. Sjá umfjöllun hér að ofan. Í fornleifaskráningarskýrslu segir að ekki sjáist merki um götuna í sunnanverðum firðinum og að henni hafi sennilega þegar verið raskað þar af vegagerð. Fornleifavernd ríkisins telur að ekki þurfi að grípa til sérstakra mótvægisáðgerða vegna götunnar á þessu svæði.

Garðlag (SM-215:054) í landi Berufjarðar. Sjá umfjöllun hér að ofan. Garðlagið er 20 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi garðlagið á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að það raskist af vangá.

Ný heimreið að Berufirði (stöð 0 – 263). Taka þarf tillit til eftirtalinnna fornleifa á þessum kafla (skáletraður texti er tekinn beint úr fornleifaskráningarskýrslu Fornleifastofnunar Íslands ses):

Tóft (SM-215:035) í landi Berufjarðar. Sjá umfjöllun hér að ofan. Myllutóftin er 20 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi tóftina á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að hún raskist af vangá.

Mógrafir (SM-215:036) í landi Berufjarðar. Sjá umfjöllun hér að ofan. Ekki sjást merki um mógrafirnar en þær munu hafa verið staðsettar 40 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að ekki þurfi að grípa til sérstakra mótvægisáðgerða vegna

mógrafanna.

Kirkja (SM-215:002) í landi Berufjarðar. BERUFJÖRÐUR Í BERUFIRÐI (SM), kirkja helguð Ólafi. Kirkjunnar er fyrst getið kirknaskrá Páls biskups skömmu fyrir 1200; DI XII 5. [um 1370]; Máld; DI VIII 10-11. Í máldaga frá 1397 segir: "Olafs kirkia j Bervfirdi a heimaland halft. þängad liggia ad song oc allri skylldu ij bæer aa Berufiardarstrond þeir sem þar eru næster. hyn a messvklædi oc kaleki ij Alltarisklædi: marivskrift: olafs skrift: jarnstikur ij; merki: lijakraakur: kluckur ij: sloppur: kantarakap med salvn: og onnur ed Bastar[d]; skjirnar sar oc fontklæde: graduale: sequencivbok: samsett a veturinn: de tempore: ix kyr: lx asavdar; iiij hross eitt gelldfiar kvgillde: vjc j vorv eda virdingarfee: mofærzla j kelldvskogaland svo mykla sem sa vill er J bervfirdi er: navstgiord og skipsat a þvfveyre: hyn a hrijs ey oc kijdaholm: laugness holm: kalholm: gripe: hroarsholm: ædastein: kellingarholm: seglstein: herdibreid: kippislogg. þängad liggur rekis fra nausttoft af vtanverdre valvardar skridv. þar skal vera setuprestur oc tekur iiij merkur kaup; Jtem lagdi sira Sturli til kirkivnnar: nytt Alltarisklædi oc Texta spialld. portio Ecclesiae næstu v är sijdann Olafur bio halfur xvij eyrer. enn stendur til Reiknings vmm iiij är medann Jon Sturluson bio sem reiknad var c. vtann þui minna ef hann hefði bætt ad kirkiunni"; DI IV 202-203. 1482: Máld DI VIII 70-71 [1491 1518]: Stephans Kirkian ad Bervfirdi a xxxc j heimalande: oc viijc ad auk: j fasta eign: þar liggur under eirn bær. Máld DI VII 31 [AM 263 fol, bl. 9] [1491-1518]: St Sancte Olafs kirkia j Bervfirdi: a hlaft heimaland oc xijc jord. Jorvijk: og adra jord kielldvskoga vjc: jtem a kirkian iiijc j jordenne Skaala: er sera Sveirn gaf. Jtem a kirkian x kyr oc lx asavdar: ij hesta: oc j hross. Máld DI VII, 32 [AM 263 fol, bl. 10; AM 259 4to, bl. 134; Þjsks Bps 2 4to] [1491-1518]: Berufjordur gamalla maldage [sama og Vilchin] jtem so ordid var ornamentum Gamli bærinn 215:001, horft i ANA kirkiunnar j Bervfirdi þa Steingrijmur jslEIFsson tok vid: enn kodran jonsson afhennitte: psalltare gradall: syngiandi de Sanctis et de tempore: seqvencivbok: gradall a veturinn: samsettur med pistls oc gudzpioll oc oratiur: framan til paaska: hymnabok. Lesbok vm langa fostv: ottvsongva bok: fra jonsmesso: og til Aduentv. Syngianda commun. Brefere: oc vondur kiriall: kanamum bok: kantarakapa fostudag [!] og onnur liettari: messv klædi kostvlig: Alltariss brvn gulllogg og fordukar nyer: forn hokull: ij Alltarisklædi. Máld DI VII, 33 [AM 263 fol, bl. 11; Þjsks Bps. A II, 1, bl. 134-35] 1575: Máld DI XV 694 16.11.1907: Berufjarðar og Berunessóknir lagðar undir Hof í Álftafirði; (PP, 29) [lög]. Kirkjan hefur líklega alltaf staðið á sama stað og nú, ASA við bæinn 001. Sunnan og austan við kirkjugarðinn eru sléttuð tún. Fast norðan við hann liggur malarvegur í austurvestur, en vestan við garðinn er trjálundur. Kirkjan sem nú stendur er 5,8x3,9 m að stærð og snýr austur-vestur. Gengið er inn að vestanverðu. Engar greinilegar tóftir eða þústir eru í garðinum umhverfis hana, en hann hefur verið sléttuður. Vegna biskupsheimsóknar árið 2000 var lögð ný stétt framan við kirkjuna og var þá komið niður á eldri stétt við framkvæmdirnar. Kirkjugarðurinn er um 40x18 m að stærð og snýr austur-vestur. Garðurinn var áður minni, en nýlega var hann færður út um 15 m til austurs. Hann er girtur með girðingu. Kirkjan er 45 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Núverandi kirkja er girt af. Fornleifavernd ríkisins telur að ekki þurfi að grípa til sérstakra mótvægisáðgerða vegna kirkjunnar.

Bæjarhóll (SM-215:001) í landi Berufjarðar. Gamla íbúðarhúsið sem nú stendur í Berufirði er byggt 1938 en var endurgert 2007 af Braga Gunnlaugssyni. Á sama stað stóð áður torfbær, en náði þó dálítið norðar en íbúðarhúsið. Nú er sléttuð tún norðan við húsið og malarvegur fast sunnan við það. Húsið stendur á ávöllum hól, um 40x30 m stórum og

austur-vestur. Það er á tveimur hæðum, með hálfkjallara. Engar tóftir eru á hólum, en við endurbyggingu hússins komu þó í ljós einhverjar hleðslur norðan við það og var þeim leyft að standa. Bæjarhóllinn er 30 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Hann liggur norðan við núverandi íbúðarhús. Nýja heimreiðin kemur sunnan megin frá að íbúðarhúsinu. Bæjarhólnum ætti því ekki að stafa hætta af framkvæmdum við lagningu heimreiðarinnar. Fornleifavernd ríkisins telur að ekki þurfi að grípa til sérstakra mótvægisáðgerða vegna bæjarhólsins. Þó er minnt á 13. gr. Þjóðminjalaga þar sem segir m.a. að ef fornleifar finnast við framkvæmd verks skal sá sem fyrir því stendur stöðva framkvæmd uns fengin er ákvörðun Fornleifaverndar ríkisins um hvort verki megi fram halda og meða hvaða skilmálum.

Heygarður (SM-215:045) í landi Berufjarðar. *"Innan við bæinn eru Draugataettur," segir í örnefnaskrá. Draugataettur voru austan við bæjarlækinn innan, eða VNV við gamla bæinn 001. Þær voru norðan við Nönnusafn sem nú stendur austan við gamla bæjarhúsið. Staðurinn er innan hættumarka vegna nýrrar heimreiðar að Berufirði. Þar er nú sléttá tún. "Sú sögn er um þær að prestarnir í Berufirði og Valþjófsstað voru ósáttir og vöktu upp sinn drauginn hvor og sendi hvor öðrum. Þeir mættust á miðri leið, Valþjófsstaðadraugurinn hefur vist verið magnaðri, því að hann hrakti hinn til baka. Eitthvað hefur hinn samt reynt að verjast því að þeir voru að fljúgast á fyrir innan bæinn þegar prestur kom út. Þar kvað hann þá niður og hefur ekki spurst til þeirra síðan." Tóftin sjálf var eftir heygarð, en eftir að hætt var að kasta heyjum í hana var hún notuð sem sáðgarður. Ekki sést til fornleifar. Ekki sjást merki um heygarðinn en hann munu hafa verið staðsettur 35 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi staðinn þar sem heygarðurinn stóð til að koma í veg fyrir að fornleifar raskist af vangá.*

Leið (SM-691:003). Sjá umfjöllun hér að ofan. Í frummatsskýrslu kemur ekki fram hversu langt frá framkvæmdasvæðinu vegurinn liggur. Hann er heldur ekki sýndur á loftmynd í teikningahefti. Af lýsingu í fornleifaskráningarskýrslu virðist mega ætla að hann liggji nokkuð langt frá áhrifasvæði nýrrar heimreiðar á Berufirði. Fornleifavernd ríkisins telur að ekki þurfi að grípa til sérstakra ráðstafana vegna vegarins. Þó er minnt á 10. gr. Þjóðminjalaga þar sem segir m.a. að enginn megi spilla fornleifum nema með leyfi Fornleifaverndar ríkisins.

Ný heimreið að Hvannabrekku (stöð 0 – 632). Taka þarf tillit til eftirtalinna fornleifa á þessum kafla:

Leið (SM-691:003). Sjá umfjöllun hér að ofan. Í frummatsskýrslu kemur ekki fram hversu langt frá framkvæmdasvæðinu vegurinn liggur. Hann er heldur ekki sýndur á loftmynd í teikningahefti. Fornleifavernd ríkisins telur að ekki þurfi að grípa til sérstakra ráðstafana vegna vegarins. Þó er minnt á 10. gr. Þjóðminjalaga þar sem segir m.a. að enginn megi spilla fornleifum nema með leyfi Fornleifaverndar ríkisins.

Námur. Til greina kemur að taka efni á 21 stað. Taka þarf tillit til eftirtalinna fornleifa vegna fyrirhugðara efnistökuáða (skáletraður texti er tekinn beint úr fornleifaskráningarskýrslu Fornleifastofnunar Íslands ses):

Tóft (SM-060:063) í landi Þingmúla. Sjá umfjöllun hér að ofan. Tóftin er 27 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi tóftina á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að hún raskist af vangá. -

Tóft (SM-060:062) í landi Þingmúla. Sjá umfjöllun hér að ofan. Tóftin er 68 m frá útbrún

framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi tóftina á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að hún raskist af vangá.

Varða (SM-060:058) í landi Þingmúla. Sjá umfjöllun hér að ofan. Varðan lendir í námu A-5 (F) og mun því raskast. Varðan hefur verið staðsett með GPS-mælingu og skráð. Fornleifavernd ríkisins telur að þetta sé fullnægjandi mótvægisáðgerð. Bent skal á að sækja þarf um leyfir til Fornleifaverndar ríkisins til að fjarlægja vörðuna, sbr. 10 gr. Þjóðminjalaga (Nr. 107/2001).

Varða (SM-060:057) í landi Þingmúla. Sjá umfjöllun hér að ofan. Vörðurnar eru 45 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur merkja þurfi vörðurnar á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að þær raskist af vangá.

Varða (SM-060:049) í landi Þingmúla. Sjá umfjöllun hér að ofan. Varðan lendir í námu A-6 og mun því raskast. Varðan hefur verið staðsett með GPS-mælingu og skráð. Fornleifavernd ríkisins telur að þetta sé fullnægjandi mótvægisáðgerð. Bent skal á að sækja þarf um leyfir til Fornleifaverndar ríkisins til að fjarlægja vörðuna, sbr. 10 gr. Þjóðminjalaga (Nr. 107/2001).

Varða (SM-060:048) í landi Þingmúla. Sjá umfjöllun hér að ofan. Varðan lendir í námu A-6 og mun því raskast. Varðan hefur verið staðsett með GPS-mælingu og skráð. Fornleifavernd ríkisins telur að þetta sé fullnægjandi mótvægisáðgerð. Bent skal á að sækja þarf um leyfir til Fornleifaverndar ríkisins til að fjarlægja vörðuna, sbr. 10 gr. Þjóðminjalaga (Nr. 107/2001).

Tóft (SM-215:012) í landi Berufjarðar. Sjá umfjöllun hér að ofan. Tóftin er 10 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að merkja þurfi tóftina á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að hún raskist af vangá. Fornleifavernd ríkisins telur að varveita beri tóftina ef þess er kostur. Merkja þarf tóftina á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að hún raskist af vangá. Ef ekki reynist unnt að komast hjá raski á tóftinni þarf að sækja um leyfi til Fornleifaverndar ríkisins til að fjarlægja hana, sbr. 10 gr. Þjóðminjalaga.

Tóft (SM-215:034) í landi Berufjarðar. *"Upp af Staðareyri eru Hólar og ná langt upp fyrir veg. Þetta eru melhólar að nokkru grónir. Sá neðsti er nú kallaður Neðsti-hóll en hét áður Staðarhöfði. Efra megin á honum er Urð og fyrir ofan hana er Grjótstekkabotn. Í honum eru gamlar stekkjartættur hlaðnar úr grjóti en annars er hann grasivaxinn," segir í örnefnaskrá. Stekkurinn er í gróinni hvilft norðan við Neðsta-hól, fast vestan við landamerkjagirðingu milli Berufjarðar og Hvannabrekku. Stekknum stafar hættu af veglinu Y og mögulegri efnisnámu Q. Við jarðfasta steina í gróinni hvilft. Stekkurinn er um 8x8 m að utanmáli og er hlaðinn upp við þrjá klettadranga sem mynda hluta af norður- og suðurhliðum. Hleðslur eru úr grjóti, um 0,5 á breidd og 0,5 m á hæð. Stekkurinn greinist í þrjú hólf. Syðsta hólfíð er í raun inngangur í mannvirkíð, um 5x3 m að innanmáli og opið til austurs. Hin hólfín tvö eru samhliða í norðurhluta mannvirkisins. Eystra hólfíð er um 4x4 m að innanmáli, en vestra hólfíð um 3x1 m. Greinileg op eru ekki á þessum hólfum. Um 4 m austan við stekkin er dálítil gróinn hóll eða stallur. Á honum eru klettur og myndast lítið skjól á milli þeirra, opið til vesturs að stekknunum. Nokkrir lausir steinar eru upp við klettana og benda til þess að hlaðið hafi verið á milli þeirra til þess að auka skjólið. Þarna hefði verið góður áningarstaður við yfirsetu. Tóftin er 130 m frá útbrún framkvæmdasvæðis.*

Fornleifavernd ríkisins telur að gera þurfi verktökum grein fyrir tilvist tóftarinnar svo að hún raskist ekki af vangá.

Varða (SM-215:053) í landi Berufjarðar. Sjá umfjöllun hér að ofan. Varðan er 180 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að gera þurfi verktökum grein fyrir tilvist vörðunnar svo að hún raskist ekki af vangá.

Tóft (SM-215:071) í landi Berufjarðar. Grjóthlaðin tóft er í gróinni lægð uppi á malarhól nærri landamerkjum Hvannabrekku og Berufjarðar, um 650 m austur af bæ 001. Samkvæmt heimildamanni, Braga Gunnlaugssyni, var þar fjárhús. Tóftin er innan hættumarka vegna veglína Y og W og vegna mögulegs malarnáms Q. Í gróinni en grýtttri lægð uppi á háum malarhól, austan við sléttuð tún. Í lægðinni eru tveir strýtumyndaðir klettir og er tóftin við þá og hlaðin utan í annan þeirra. Tóftin er grjóthlaðin og myndar kletturinn norðurvegg tóftarinnar. Hún er einföld, um 8x6 m að utanmáli. Op er á suðurhlið, við suðausturhorn. Hleðslur eru fallnar og brotin um 0,2 m á hæð og 1,5 m á breidd. Um 1 m sunnan við miðja tóftina er hringmynduð grjóthruga, um 3 m í þvermál, og virðist vera samfallið byrgi eða annað mannvirki. Ekki vottar fyrir hlöðu, jötu eða gördum. Tóftin er 205 m frá útbrún framkvæmdasvæðis. Fornleifavernd ríkisins telur að gera þurfi verktökum grein fyrir tilvist tóftarinnar svo að hún raskist ekki af vangá.

Samantekt á mótvægisáðgerðum:

Veglínur A, C, E og F hafa sömu legu frá Skriðuvatni til austurs, yfir Öxi og niður í Berufjarðardal í norðanverðum Berufirði.

Fornleifaskráning, sem þegar hefur verið gerð, er fullnægjandi mótvægisáðgerð vegna eftirtalinnar fornleifa: Vörðu (SM-060:058), vörðu (SM-060:056), vörðu (SM-060:055), vörðu (SM-060:054), vörðu (SM-060:052), vörðu (SM-060:048), vörðu (SM-215:069) og vörðu (SM-215:066). Bent skal á að sækja þarf um leyfi Fornleifaverndar ríkisins til að fjarlægja vörðurnar, sbr. 10. gr. þjóðminjalaga.

Gera þarf verktökum grein fyrir tilvist tóftar (SM-060:041) til að koma í veg fyrir að hún raskist á framkvæmdatíma.

Merkja þarf eftirtaldar fornleifar til að koma í veg fyrir að þær raskist á framkvæmdatíma: Gerði/rétt (SM-060:060), dys (SM-060:042), vörðu (SM-060:043), vörðu (SM-060:059), vörðu (SM-060:057), vörðu (SM-060:053), vörðu (SM-060:051), vörðu (SM-060:050), vörðu (SM-060:049), vörðu (SM-060:047), vörðu (SM-060:045), vörðu (SM-060:046), vörðu (SM-215:070), vörðu (SM-215:068) og vörðu (SM-215:065). Ef ekki reynist unnt að komast hjá raski á einhverjum varðanna þarf að sækja um leyfi Fornleifaverndar ríkisins til að fjarlægja vörðurnar, sbr. 10. gr. þjóðminjalaga.

Mæla þarf gamla götu (SM-060:044) upp með GPS –tæki í nágrenni nýju veglínunnar og færa hana inn á loftmynd eða kort áður en framkvæmdir hefjast.

Grafa þarf könnunarskurði í eftirtaldar fornleifar til að reyna að komast að aldri þeirra og hlutverki og til að ganga úr skugga um hvort undir þeim leynist eldri mannvistarlög.

Niðurstöður rannsóknanna kunna að leiða til þess að ráðast þurfi í frekari rannsóknir á fornleifunum: Dys (SM-060:064), tóft (SM-060:063), tóft (SM-060:062) og tóft (SM-060:061).

Rannsaka þarf hleðslu (SM-060:065) með fornleifauppgreftri.

Veglínur A, C, E og F hafa sömu legu í sunnanverðum Berufirði í grennd við Bauluhvamm að Lindarbrekku.

Fornleifaskráning, sem þegar hefur verið gerð, er fullnægjandi mótvægisáðgerð vegna eftirtalinnna fornleifa: Götu (SM-215:014), vörðu (SM-215:056), leið (SM-691:001) og leið (SM-691:002). Bent skal á að sækja þarf um leyfi Fornleifaverndar ríkisins til að fjarlægja vörðuna, sbr. 10. gr. Þjóðminjalaga.

Merkja þarf eftirtaldar fornleifar til að koma í veg fyrir að þær raskist á framkvæmdatíma: Garðlag (SM-215:059), Gamlagarð (SM-215:021) og tóft (SM-215:058).

Mæla þarf Yxnahelli (SM-215:031) og hleðslu (SM-215:057) og hellsisskúta við hana nákvæmlega upp áður en framkvæmdir hefjast. Bent skal á að sækja þarf um leyfi Fornleifaverndar ríkisins til að fjarlægja fornleifar, sbr. 10. gr. Þjóðminjalaga.

Veglína A frá stöð 21000 að Bauluhvammi.

Gera þarf verktökum grein fyrir tilvist vörðu (SM-215:064) til að koma í veg fyrir að hún raskist á framkvæmdatíma.

Merkja þarf eftirtaldar fornleifar til að koma í veg fyrir að þær raskist á framkvæmdatíma: Tóft (SM-215:025) og garðlag (SM-215:032).

Veglína C frá stöð 21000 að Bauluhvammi.

Fornleifaskráning, sem þegar hefur verið gerð, er fullnægjandi mótvægisáðgerð vegna vörðu (SM-215:063). Bent skal á að sækja þarf um leyfi Fornleifaverndar ríkisins til að fjarlægja vörðuna, sbr. 10. gr. Þjóðminjalaga.

Merkja þarf eftirtaldar fornleifar til að koma í veg fyrir að þær raskist á framkvæmdatíma: Hellra (SM-215:022) og garðlag (SM-215:032).

Grafá þarf könnunarskurð í tóft (SM-215:060) til að reyna að komast að aldri hennar og hlutverki og til að ganga úr skugga um hvort undir henni leynist eldri mannvistarlög.

Niðurstöður rannsóknarinnar kunna að leiða til þess að ráðast þurfi í frekari rannsóknir á tóftinni.

Bæjarhóll (A) Árnúss (SM-215:023) og fleiri rústir sem tilheyrðu bænum munu lenda í veglínunni eða fara undir fyllingu. Fornleifavernd ríkisins telur að rannsaka þurfi bæjarhólinn og aðrar tóftir sem raskað verður með fornleifauppgreftri. Athygli er vakin á því að slík rannsókn er tímafrek og kostnaðarsöm og því þarf að hefjast handa við hana tímanlega áður en framkvæmdir hefjast.

Veglína E frá stöð 21000 að Bauluhvammi.

Merkja þarf eftirtaldar fornleifar til að koma í veg fyrir að þær raskist á framkvæmdatíma: Tóft (SM-215:012), hleðslu (SM-215:061), hleðslu (SM-215:062), vörðu (SM-215:063), Hellra (SM-215:022) og garðlag (SM-215:032).

Bæjarhóll (B) Árnúss (SM-215:023) og fleiri rústir sem tilheyrðu bænum munu fara undir

yllingu. Fornleifavernd ríkisins telur að rannsaka þurfi bæjarhólinn og aðrar tóftir sem raskað verður með fornleifauppgreftri. Athygli er vakin á því að slík rannsókn er tímafrek og kostnaðarsöm og því þarf að hefjast handa við hana tímanlega áður en framkvæmdir hefjast.

Veglína F frá stöð 21000 að Bauluhvammi.

Gera þarf verktökum grein fyrir tilvist vörðu (SM-215:064) til að koma í veg fyrir að hún raskist á framkvæmdatíma.

Merkja þarf eftirtaldar fornleifar til að koma í veg fyrir að þær raskist á framkvæmdatíma: Tóft (SM-215:025) og garðlag (SM-215:032).

Veglína X (stöð 500 – 4460).

Fornleifaskráning, sem þegar hefur verið gerð, er fullnægjandi mótvægisáðgerð vegna leiðar (SM-691:001).

Merkja þarf eftirtaldar fornleifar til að koma í veg fyrir að þær raskist á framkvæmdatíma: Gerði (SM-215:055), tóftir (SM-215:030), vörðu (SM-215:053) og garðlag (SM-215:054).

Mæla þarf götu (SM-215:014) með GPS-tæki og færa hana inn á loftmynd eða kort. Þá þarf að mæla garðlag (SM-215:033) upp á sama hátt. Bent skal á að sækja þarf um leyfi Fornleifaverndar ríkisins til að fjarlægja fornleifar, sbr. 10. gr. Þjóðminjalaga.

Veglína Y fylgir ströndinni um norðanverðan Berufjörð og liggur á stuttum köflum úti í sjó. Fornleifaskráning, sem þegar hefur verið gerð, er fullnægjandi mótvægisáðgerð vegna leiðar (SM-691:001).

Merkja þarf eftirtaldar fornleifar til að koma í veg fyrir að þær raskist á framkvæmdatíma: Gerði (SM-215:055), tóft (SM-215:035), garðlag (SM-215:033), Beruhól (SM-215:051), vörðu (SM-215:053) og garðlag (SM-215:054).

Mæla þarf götu (SM-215:014) með GPS-tæki og færa hana inn á loftmynd eða kort.

Mæla þarf tóftir (SM-215:030), hjall, naust og vör, nákvæmlega upp. Þá þurfi að grafa könnunarskurð í tóftirnar til að reyna að komast að aldri þeirra.

Veglína W (stöð 0 – 3630).

Fornleifaskráning, sem þegar hefur verið gerð, er fullnægjandi mótvægisáðgerð vegna mógrafa (SM-215: 036), leiðar (SM-691:001) og leiðar (SM-691:003).

Merkja þarf eftirtaldar fornleifar til að koma í veg fyrir að þær raskist á framkvæmdatíma: Tóft (SM-215:035), vörðu (SM-215:053) og garðlag (SM-215:054).

Fornleifavernd ríkisins telur að leggja beri áherslu á að varðveita Beruhól (SM-215:051) með því að girða hann af á meðan á framkvæmdum stendur. Ef ekki verður komist hjá raski á hólnum þarf að grafa könnunarskurð í hann til að komast að því hvort hann er manngerður. Niðurstaða slíkrar rannsóknar gæti leitt til þess að ráðast þurfi í frekari rannsóknir á hólnum.

Mæla þarf götu (SM-215:014) með GPS-tæki og færa hana inn á loftmynd eða kort.

Grafa þarf könnunarskurð í gerði (SM-215: 055) til að reyna að komast að aldir þess.

Veglína Z (stöð 0 – 2620).

Fornleifaskráning, sem þegar hefur verið gerð, er fullnægjandi mótvægisáðgerð vegna götu (SM-215: 014).

Merkja þarf eftirtaldar fornleifar til að koma í veg fyrir að þær raskist á framkvæmdatíma: Garðlag (SM-215:059) og garðlag (SM-215:054).

Veglína Q (stöð 0 – 3320).

Fornleifaskráning, sem þegar hefur verið gerð, er fullnægjandi mótvægisáðgerð vegna götu (SM-215: 014).

Merkja þarf garðlag (SM-215:054) til að koma í veg fyrir að það raskist á framkvæmdatíma.

Mæla þarf Yxnahelli (SM-215:031) og Gamlagarð (SM-215:021) nákvæmlega upp áður en framkvæmdir hefjast. Bent skal á að sækja þarf um leyfi Fornleifaverndar ríkisins til að fjarlægja fornleifar, sbr. 10. gr. þjóðminjalaga.

Ný heimreið að Berufirði (stöð 0 – 263).

Fornleifaskráning, sem þegar hefur verið gerð, er fullnægjandi mótvægisáðgerð vegna eftirtalinnna fornleifa: Mógrafa (SM-215:036), kirkju (SM-215:002), bæjarhóls (SM-215:001) og leiðar (SM-691:003). Þó er minnt á 13. gr. þjóðminjalaga þar sem segir m.a. að ef fornleifar finnast við framkvæmd verks skal sá sem fyrir því stendur stöðva framkvæmd uns fengin er ákvörðun Fornleifaverndar ríkisins um hvort verki megi fram halda og meða hvaða skilmálum.

Merkja þarf tóft (SM-215:035) og heygarð (SM-251:045) til að koma í veg fyrir að fornleifarnar raskist á framkvæmdatíma.

Ný heimreið að Hvannabrekku (stöð 0 – 632).

Fornleifaskráning, sem þegar hefur verið gerð, er fullnægjandi mótvægisáðgerð vegna leiðar (SM-691:003). Í frummatsskýrslu kemur ekki fram hversu langt frá framkvæmdasvæðinu vegurinn liggur. Hann er heldur ekki sýndur á loftmynd í teikningahefti. Fornleifavernd ríkisins telur að ekki þurfi að grípa til sérstakra ráðstafana vegna vegarins. Þó er minnt á 10. gr. þjóðminjalaga þar sem segir m.a. að enginn megi spilla fornleifum nema með leyfi Fornleifaverndar ríkisins.

Námur.

Fornleifaskráning, sem þegar hefur verið gerð, er fullnægjandi mótvægisáðgerð vegna eftirtalinnna fornleifa: Vörðu (SM-060:058), vörðu (SM-060:049) og vörðu (SM-060:048). Bent skal á að sækja þarf um leyfi Fornleifaverndar ríkisins til að fjarlægja vörðurnar, sbr. 10. gr. þjóðminjalaga.

Gera þarf verktökum grein fyrir tilvist eftirtalinnna fornleifa til að koma í veg fyrir að þær raskist af vangá: Tóft (SM-215:034), vörðu (SM-215:053) og tóft (SM-215:071).

Merkja þarf eftirtaldar fornleifar til að koma í veg fyrir að þær raskist á framkvæmdatíma: Tóft (SM-060:063), tóft (SM-060:062), vörðu (SM-060:057) og tóft (SM-215:012).

Fornleifavernd ríkisins leggst ekki gegn neinum þeirra valkosta á veglinum sem lagðir eru fram í frummatsskýrslu. Athygli er vakin á því að þær fjórar veglínur (A, C, E og F) sem til skoðunar eru frá Háubrekku í innanverðum Berufirði og að Hringvegi í Berufirði hafa mjög mismunandi áhrif á fornleifar. Veglínur C og E liggja yfir bæjarstæði Árnúss (SM-215:023). Verði önnur þessara veglína fyrir valinu þarf að rannsaka bæjarhólinn og aðrar tóftir umhverfis hann sem raskast vegna framkvæmdanna. Slik rannsókn tekur langan tíma og er kostnaðarsöm og nauðsynlegt að hefjast handa við hana tímanlega áður en framkvæmdir hefjast.

Í kafla 4.6 í frummatsskýrslu segir að í skýrslunni sé ekki gerð tillaga að staðsetningu vinnubúða. Fornleifavernd ríkisins bendir á að varast ber að hafa vinnuskúra og efnisgeymslur of nálægt fornleifum og að haga ber akstri vinnuvéla með tilliti til fornleifa.

Fornleifavernd ríkisins gerir ekki frekari athugasemdir við mat á umhverfisáhrifum ofangreindrar framkvæmdar. Bent skal á að í 10. gr. þjóðminjalaga stendur m.a.: *Fornleifum má enginn, hvorki landeigandi, ábúandi né nokkur annar, spilla, granda né breyta, ekki heldur hylja þær, laga né aflaga né úr stað flytja nema með leyfi Fornleifaverndar ríkisins.* Og á 13. gr. sömu laga sem hljóðar svo: *Nú finnast fornleifar sem áður voru ókunnar og skal finnaði þá skýra Fornleifavernd ríkisins frá fundinum svo fljótt sem unnt er. Sama skylda hvílir á landeiganda og ábúanda er þeir fá vitneskju um fundinn. Ef fornleifar finnast við framkvæmd verks skal sá sem fyrir því stendur stöðva framkvæmd uns fengin er ákvörðun Fornleifaverndar ríkisins um hvort verki megi fram halda og með hvaða skilmálum.*

Virðingarfyllst,

f.h. Fornleifaverndar ríkisins

Kristin Huld Sigurðardóttir

Forstöðumaður

Kristinn Magnússon

Deildarstjóri

1. desember 2010

Skipulagsstofnun
Laugavegi 166
150 Reykjavík

Umsögn Heilbrigðiseftirlits Austurlands um frummatsskýrslu vegna mats á umhverfisáhrifum vegagerðar, þ.e. Axarvegur (939) og Hringvegur (1) í Skriðdal og um Berufjarðarbotn, sbr. erindi dags. 16.11.2010

F.h. HAUST hafa Helga Hreinsdóttir og Hákon Hansson yfirfarið aðsend gögn.

Það er mat heilbrigðisfulltrúa að skýrslan sé vel unnin og að vel sé gerð grein fyrir þeim atriðum sem snúa að verksviði HAUST, þ.e. vatnsvernd, leyfisveitingum vegna malar- og jarðvegstekju, vinnubúða, salerna o.þ.h. og svo hávaðamengun.

Eftirfarandi eru tvær ábendingar varðandi málið:

Í kafla 4.6. á bls. 99 segir að í útboðsgögnum verði farið fram á að verktakar fari eftir öllum gildandi lögum og reglugerðum um vinnubúðir. Undirrituð telja rétt að taka sterkar til orða, enda ætlast til að allir aðilar fari í hvívetna eftir landslögum.

Í kafla 6.11.5 á bls. 198 er fjallað um aukna hættu á mengunarslysum á framkvæmdatíma. Á bls. 199, seinasta punkti í kaflanum er tekið fram að hafa skuli samráð við HAUST og Umhverfisstofnun um starfsreglur fyrir verktaka þegar unnið er innan vatnsverndarsvæða. Undirrituð fagna þessu ákvæði og vilja strax koma því á framfæri að hjá HAUST eru þegar til slíkar reglur, enda hefur verið unnið á vatnsverndarsvæðum á Fjarðarheiði og viðar á Austurlandi, þar sem slíkum reglum hefur verið beitt.

Annað ekki.

Virðingarfyllst,

Hákon Hansson
heilbrigðisfulltrúi

Helga Hreinsdóttir
frkvstj. HAUST

Einnig sent í tölvupósti jakob@skipulag.is og toroddur@skipulag.is

Fljótsdalshérað

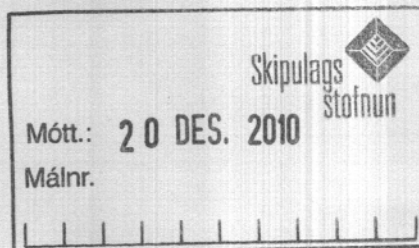
Fljótsdalshérað - Lyngási 12 - 700 Egilsstaðir - sími 4 700 700 - fax 4 700 701 - www.fljotsdalsherad.is

hvergi annars staðar

Skipulagsstjóri ríkisins

Laugavegi 166
150 Reykjavík

Fljótsdalshéraði, 16.12 2010
nr. erindis 200812024 ÓPB

Á 42. fundi skipulags- og mannvirkjanefndar Fljótsdalshéraðs 08.12 2010 var tekið fyrir neðangreint erindi.

Axarvegur(939) og Hringvegur í Skriðdal og um Berufjarðarbotn, matsgerð

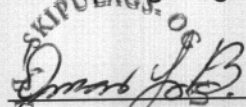
Erindi dags. 16.11 2010 þar sem Skipulagsstofnun kt 590269-5149 óskar eftir umsögn um mat á umhverfisáhrifum, framkvæmdarinnar, Axarvegur(939), Hringvegur í Skriðdal og um Berufjarðarbotn skv. frummatsskýrslu Vegagerðarinnar.

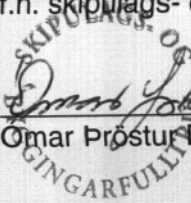
Skipulags- og mannvirkjanefnd gerir ekki athugasemd við framlagða frummatsskýrslu, en leggur áherslu á að sérstakrar varúðar sé gætt á vatnsverndarsvæði í Skriðdal. Einnig leggur nefndin áherslu á að fornminjum sé hlíft sem kostur er og samráð haft við Fornleifavernd um þær fornminjar sem þarf að hreyfa við.

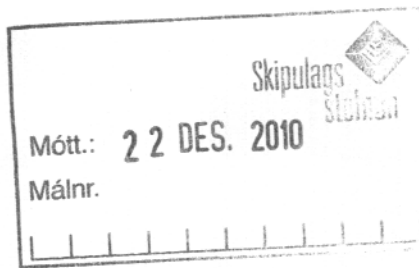
Bókun þessi var staðfest af bæjarstjórn Fljótsdalshéraðs, þann 15.12 2010.

Þetta tilkynnist hér með.

Virðingarfyllt,
f.h. skipulags- og mannvirkjanefndar

Ómar Þróstur Björgólfsson

Skipulagsstofnun
Laugavegi 166
150 Reykjavík

Djúpavogi 14. desember 2010

Efni: Axarvegur (939), hringvegur í Skriðdal og um Berufjarðarbotn.

Sveitarstjórn Djúpavogshrepps hefur fengið til umsagnar frummatsskýrslu vegna vegalagningar um Öxi (939), hringvegur í Skriðdal og um Berufjarðarbotn. Sveitarstjórn telur að í skýrslunni sé á fullnægjandi hátt gerð grein fyrir fyrirhugaðri framkvæmd sbr. 22gr. reglugerðar nr. 1123/2005 um mat á umhverfisáhrifum. Sveitarstjórn fagnar jafnframt því skrefi sem tekið er með skýrslunni í átt að heilsársvegi yfir Öxi og þeim samgöngubótum sem hann hefur í för með sér.

Gauti Jóhannesson, sveitarstjóri
Sveitarstjórn
Djúpavogshrepps

Djúpavogshreppur

Heimilisfang
Bakki 1
765 Djúpivogur

Sími
478 8288

Bréfsími
478 8188

Netfang
sveitarstjori@djupivogur.is

Vefsíða
djupivogur.is

Kennitala
570992-2799